

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Analýza vzdělávacích a profesních drah
učitelů středních škol**

Bakalářská práce

Autor: **Klára Chmelová**

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

2017

Zadávací list 1/2

Zadávací list 2/2

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Analýza vzdělávacích a profesních drah učitelů středních škol

vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědoma, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědoma, že na moje bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....

(podpis autora)

V Praze dne 30. 3. 2017

Poděkování

Chtěla bych upřímně poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jiřímu Votavovi, Ph.D. za trpělivý přístup a cenné rady.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem **Analýza vzdělávacích a profesních drah učitelů středních škol** je zaměřena na popis vzdělávací a profesní dráhy učitelů středních škol. Cílem teoretické práce bylo obšírněji informovat o profesi učitele, včetně statistických údajů o rozdělení počtu učitelů v České republice podle typů škol a pohlaví. Informace byly získávány převážně z odborné literatury a zákonů. Cílem praktické části práce bylo popsat celkový průběh učitelské profese od počátku, jednak motivaci k výběru povolání, počáteční a další vzdělávání, okolnosti zahájení výkonu povolání, celkový kariérní vývoj a představy o dalším profesním vývoji. Byl zvolen hloubkový polostrukturovaný rozhovor, který byl nahráván na diktafon a posléze zpracován metodou otevřeného kódování. Zjištěné informace o skutečném životě učitelů neodpovídaly vždy výchozím předpokladům. Například předpokládané motivace k výběru učitelského povolání jako je rodinná tradice, kreativita a prestiž povolání, nebyly tak časté. Nejčastější byla časová výhodnost povolání, a to zejména u žen. Zajímavým zjištěním bylo, že většina učitelů nevystudovala primárně pedagogickou fakultu. Větší část zkoumaných učitelů přistupuje aktivně ke svému povolání a dále se vzdělává. Celkový dojem z oslovených učitelů středních škol je spíše pozitivní, protože přes všechny těžkosti chtějí setrvat ve svém povolání.

Abstract

The bachelor's thesis **Analyses of educational and career paths of secondary school teachers** deals with description educational and career paths of secondary school teachers. The aim of theoretical part of the work is to inform widely of teaching profession including statistical data about number of teachers in the Czech Republic according to types of schools and gender. Information was gained from reference books and legal code. The Aim of the practical part of the work is to describe a general course of teaching profession from the very beginning such as motivation to a choice of an occupation, initial and further education, circumstances of the beginning of the career, general career development and ideas about further professional development. The in-depth half-structured interview was chosen. It was voice recorded and then processed by the open coded method. Information we gained did not accord with expected assumptions. For example expected motivations to a choice of an occupation such as a

family tradition, creativity and prestige of the profession, were not so common. The most frequent motivation was time benefit of the occupation, mainly at women. We found interesting that most of the teachers did not study pedagogical faculty at first. The bigger part of the teachers aproche actively to their occupation and educate themselves. Overall impression of addressed secondary school teachers is more positive because they want to remain at teaching despite difficulties at their work.

Obsah

Úvod	10
Teoretická část.....	11
1 Profese učitele	11
1.1 Definice učitele.....	11
1.2 Získávání odborné kvalifikace učitele střední školy	12
1.3 Definice profesního rozvoje učitelů	15
1.4 Další vzdělávání učitelů.....	15
1.5 Vývoj profesní dráhy učitelů	16
1.6 Typologie učitele	18
2 Rozdělení učitelů.....	21
2.1.1 Rozdělení podle typu školy.....	21
2.1.2 Rozdělení podle vyučovaných předmětů	22
2.1.3 Rozdělení podle pohlaví učitelů	22
2.2 Statistické údaje o počtu učitelů v České republice	23
Praktická část.....	27
3 Průběh průzkumu	27
4 Popis průzkumného vzorku	28
5 Výsledky.....	29
5.1 Výběr povolání	29
5.1.1 Kdy došlo k rozhodnutí.....	29
5.1.2 Důvod rozhodnutí	29
5.2 Kariérní dráha	30
5.2.1 Získání odborné a pedagogické kvalifikace.....	30
5.2.2 Pracovní zkušenosti	32

5.2.3	Počátek pedagogické dráhy	33
5.2.4	Profesní rozvoj v učitelské profesi.....	35
5.2.5	Změny ve školství.....	37
5.2.6	Odchod z učitelského povolání.....	39
5.3	Profesní vývoj.....	40
5.3.1	Filosofie (přístup k) vyučování.....	40
5.3.2	Pohled na žáky	42
5.3.3	Cíle do budoucna	43
	Závěr	45
	Seznam použitých zdrojů	46
	Příloha A – Rozhovory	A1

Úvod

Tématem práce je v teoretické části popis profese učitele a základní statistické údaje o počtu učitelů v České republice. Praktická část pojednává, na základě rozhovorů s konkrétními jedinci – učiteli středních škol, o celkovém průběhu jejich profesní dráhy.

Cílem bakalářské práce bylo popsat vzdělávací a profesní dráhy učitelů středních škol. Na základě hloubkových rozhovorů byla zjištěna motivace zkoumaných osob k volbě učitelského povolání, průběh počátečního a dalšího vzdělávání a získané kvalifikace, okolnosti zahájení výkonu povolání, celkový kariérový vývoj a představy o dalším profesním vývoji. V teoretické části byla popsána profese učitele, podmínky pro její výkon, způsoby získávání pedagogické kvalifikace a průběh vývoje kariérní dráhy učitelů. Jsou zde také, ve formě tabulek, uvedeny počty učitelů v České republice podle typů škol a pohlaví. V praktické části byly zkoumány kariérní dráhy konkrétních zástupců učitelské profese pomocí kvalitativní metodologie, konkrétně se jednalo o hloubkový polostrukturovaný rozhovor s učiteli středních škol, kteří vyučují jak všeobecně vzdělávací, tak i odborné předměty. Vyhodnocení se zaměřilo na klíčové fáze vývoje kariérní dráhy, například motivace k volbě povolání, počátky výkonu práce učitele nebo představy o budoucnosti.

Motivací k napsání mé práce bylo samotné povolání učitele, hlavně středoškolského. Jeho význam je obrovský a v dnešní době stále více nedoceňovaný, jak státem, tak rodiči i vlastními studenty. Vliv středoškolských učitelů na mladé lidi ve věku, kdy se mají postupně odpojovat od rodiny, může být velmi významný, protože mladí lidé v tomto věku hledají vzory mimo rodiny. Jeho vliv ovšem může být velmi kladný i velmi záporný. Téma jsem si vybrala, protože mé zkušenosti s učiteli na gymnáziu byly různé, často věci, které jsem vnímala jako záporné, jsem později ocenila. Proto jsem chtěla aspoň trochu hlouběji poznat pozadí tohoto zaměstnání. Také mám ještě středoškolská studia v čerstvé paměti.

Teoretická část

Teoretická část této práce se zabývá profesí učitele. Bude představen pojem učitele, získávání kvalifikace učitelů středních škol, další vzdělávání učitelů a vývoj jejich profesní dráhy, typologie učitele. Dále bude v rámci teoretické části uvedeno rozdělení učitelů podle několika kritérií – typu školy, na kterém vyučují, vyučovaných předmětů a dle zastoupení jednotlivých pohlaví. Další část teoretické práce tvoří statistické údaje o počtu učitelů v České republice v posledních šesti letech. Na základě zpracovaných statistických údajů jsou v této kapitole vypracovány tabulky, v kterých vidíme celkový počet učitelů, počet učitelů na jednotlivých stupních vzdělávání a rozdělení počtu mužů a žen od roku 2010/2011 do roku 2015/2016.

1 Profese učitele

Chápání učitelské profese může být různorodé. Podle Jůvové, Podlahové a kol. (2012) se objevují čtyři přístupy. První typ altruistický – učitelství jako poslání, kde se klade důraz na vysoké mravní a charakterové požadavky, z toho vyplývá otázka: Může se je naučit i ten, kdo je nemá? Druhý typ chápe učitele jako přenašeče vzdělanosti a kulturních hodnot mezi generacemi. S rozvojem informačních technologií se jeho funkce oslabuje. Třetí pojetí je učitelství jako zaměstnání, které je stejné jako každé jiné. Zde se musí definovat, jaký má být jeho výkon, jak se má učitel připravovat a jak má být kontrolován. Čtvrté chápání učitelské profese jako učitelského stavu je už dnes trochu zastaralé. Dříve stav znamenal skupinu lidí s podobným ekonomickým a právním postavením ve společnosti, způsobem života a tradicemi, což už dnes tolik neplatí. Ať už přistupujeme k chápání učitelské profese jakkoli, učitel musí mít dvě odbornosti: znalost předmětu a umění tuto znalost předávat.

1.1 Definice učitele

Laicky bychom učitele mohli popsat jako toho, kdo vyučuje v různých vzdělávacích zařízeních nebo školách. Obvykle bývá učitel považován za člověka, který má při procesu vyučování předat žákům vědomosti. Z dalšího hlediska se na učitele díváme jako na osobnost, která má více sociálních rolí, a to především v interakci se žáky, s rodiči a se svými učitelскими kolegy. Mimo předávání vědomostí žákům se učitel účastní vytváření edukačního prostředí, hodnotí, řídí, organizuje, koordinuje své žáky a proces učení. (Průcha, 2003)

Přesná definice učitele podle Průchy (2003) zní takto: „*Učitel je jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost.*“

V českém zákonodárství se určuje pojem pedagogický pracovník, kam patří ti, kteří vykonávají přímou vyučovací činnost, tedy učitelé, ale i ti, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost, tedy vychovatelé, speciální pedagogové, pedagogové volného času, asistenti pedagoga, psychologové, vedoucí pedagogičtí pracovníci a trenéři. Pojem pedagogický pracovník neplatí pro vysokoškolské učitele, ačkoli je samozřejmě za učitele v pedagogice považujeme. (Průcha, 2009)

Současné pojetí podle Jůvové, Podlahové a kol. (2012) představuje učitele jako osobu, která je jedna z hlavních osob ve výchovně-vzdělávacím procesu. Podobně jako v tradičním pojetí se dává důraz na jeho vyučovací činnost, za kterou je celkově odpovědný, ale jeho působení má i další rozměry – jako je například komunikace s rodiči, kolegy a veřejností, vyváření prostředí pro vzdělávací proces, jeho analýza a hodnocení.

Spilková a Tomková (2010) považují za klíčový faktor, který zajišťuje kvalitu školního vzdělávání, učitele a jeho kvality. Podle některých výzkumů má působení učitele větší dopad na vzdělávání žáků než kvalita obsahu vzdělávání (resp. učiva v širším slova smyslu) nebo materiální podmínky a vybavení škol.

1.2 Získávání odborné kvalifikace učitele střední školy

Podle zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., získávají učitelé středních škol odbornou kvalifikaci různým způsobem podle druhu střední školy, kde mohou vyučovat a typu předmětů, které mohou přednášet.

Jedná se o rozdělení na devět skupin učitelů.

(1) První skupinou jsou učitelé všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy. Odbornou kvalifikaci získávají vysokoškolským studiem v akreditovaném magisterském studijním programu.

Podle zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., Hlava II, díl 2, §9 se jedná o program

„a) v oblasti pedagogických věd“ zaměřený na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy

„b) v oblasti pedagogických věd zaměřený na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy a všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy,

c) ve studijním oboru, který odpovídá charakteru vyučovaného všeobecně-vzdělávacího předmětu,“

v tomto případě může získat pedagogické vzdělání buď na vysoké škole v bakalářském programu pro učitele středních škol nebo učitele druhého stupně základních škol, nebo v programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole určeného pro tutéž skupinu učitelů.

„d) v oblasti pedagogických věd zaměřený na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy,“

zde potřebuje získat další vzdělání, a to: bakalářským studiem na vysoké škole v oblasti pedagogických věd pro učitele všeobecně-vzdělávacích předmětů na střední škole, studiem v programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole nebo doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace.

„e) podle § 8 odst. 1 písm. a) jen pro výuku na nižším stupni víceletého gymnasia.“ Dle tohoto písmena získávají učitelé nižšího stupně víceletého gymnasia vzdělání stejným způsobem jako učitelé druhého stupně základních škol.

„f) zaměřeném na tělesnou výchovu a sport jen pro výuku tělesné výchovy, nebo

g) podle § 12 jen pro výuku cizího jazyka.“ V tomto paragrafu se vysvětluje, jak získávají specializaci všichni učitelé cizích jazyků, např. na jazykových školách apod.

(2) Druhá skupina jsou učitelé odborných předmětů střední školy. Ti dosáhnou potřebnou kvalifikaci opět vysokoškolským vzděláním v akreditovaném magisterském studijním programu. Získávají kvalifikaci podobně jako učitelé všeobecně-vzdělávacích předmětů.

Písmena a) se liší v názvu předmětu. V dalších písmenech zákona musí mít studijní obor či všeobecně vzdělávací předmět charakter odborného předmětu. Nutné doplňující pedagogické vzdělání získávají oba typy učitelů podobně.

(3) Učitelé praktického vyučování získávají odbornou kvalifikaci podle zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., Hlava II, díl 2, §9 .

buď

a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru, který odpovídá charakteru praktického vyučování.

„1. vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy,

2. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy, nebo

3. studiem pedagogiky,“

nebo

„b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru praktického vyučování, a

1. vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy,

2. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy, nebo

3. studiem pedagogiky,“

nebo

„c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, a

1. vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy,

2. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů střední školy nebo druhého stupně základní školy, nebo

3. studiem pedagogiky.“

(4) Učitele praktického vyučování zdravotnických oborů. Pro tuto skupinu platí zvláštní právní předpis, podle něj musí být způsobilý k vykonávání zdravotnického povolání.

(5) Pátou skupinou jsou učitelé odborného výcviku. Ti dosáhnou potřebnou kvalifikaci buď podle odstavce (3) nebo středním vzděláním, zakončeným získáním výučního listu. Doplnění pedagogického vzdělání se děje podobně jako v předchozích případech studiem na vysoké škole s akreditovaným pedagogickým bakalářským programem či programem celoživotního vzdělávání nebo studiem pedagogiky.

(6) Šestou skupinu tvoří učitelé odborného výcviku zdravotnických oborů. Ti dosáhnou potřebnou kvalifikaci podle odstavců 3 a 4.

(7) Učitelé střední školy, kteří vzdělávají ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, získávají odbornou kvalifikaci

„a) vzděláním stanoveným pro učitele střední školy podle odstavců 1 až 6.“ K tomu musí získat ještě speciální pedagogické vzdělání, a to na vysoké škole v programu zaměřeném na speciální pedagogiku nebo ve stejně orientovaném programu celoživotního vzdělávání.

b) Speciální pedagog může získat své vzdělání také magisterským studiem zaměřeným na speciální pedagogiku pro učitele a studiem v programu celoživotního vzdělávání, zaměřeného na přípravu učitelů druhého stupně základní školy a střední školy, poskytované vysokou školou.

„c) pro výuku v praktické škole jednoleté a praktické škole dvouleté studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku pro učitele.“

(8) Speciální skupinou jsou učitelé předmětů uměleckého zaměření a (9) zaměstnanci, kteří jsou výkonnými umělci, výtvarnými umělci nebo uznávanými odborníky v oboru či má odbornou kvalifikaci podle § 21, což je trenér.

Osmá skupina dosáhne potřebného vzdělání magisterským studiem v oblasti umění s pedagogickým zaměřením.

Devátá různorodá skupina může vykonávat učitelské povolání na základě písemného souhlasu ředitele školy, pokud není jejich týdenní pracovní doba jako učitele delší než polovina stanovené týdenní pracovní doby a pokud mimo to vykonávají svoji odbornou činnost.

1.3 Definice profesního rozvoje učitelů

Pojem profesní rozvoj učitelů mnozí nahrazují pojmem „další vzdělávání učitelů“, tyto dva pojmy se ovšem liší. Oficiální dokumenty a literatura považují pojem profesní rozvoj učitele za jakoukoli činnost, v rámci které učitel rozvíjí své individuální schopnosti a znalosti. Do profesního rozvoje učitele patří samostudium, poznatky získané z vlastní učitelské praxe a rozsáhlá oblast dalšího vzdělávání. Oblast dalšího vzdělávání tedy nepovažujeme jako synonymum k pojmu profesní rozvoj, protože je právě součástí profesního rozvoje učitele. (Kohnová, 2004)

1.4 Další vzdělávání učitelů

Další vzdělávání učitelů se děje podle zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., Hlava IV, § 24, dle kterého mají učitelé povinnost dalšího vzdělávání, aby si obnovili, udrželi a doplnili kvalifikaci.

Další vzdělávání učitelů se uskutečňuje různými způsoby.

1. Přípravuje je ředitel školy podle plánu, projednaného příslušnými orgány. Zohledňuje zájmy pedagoga, ale i potřeby školy.
2. Učitelé se vzdělávají na vysokých školách a v různých vzdělávacích institucích, které mají akreditace od Ministerstva školství. Dostávají osvědčení o absolvování.
3. Samostudiem. Podle zákona k tomu mohou dostat placené volno až 12 pracovních dnů (při plném úvazku) ve školním roce, záleží na řediteli.
4. Učitelé zdravotnických studijních oborů se vzdělávají podle zvláštního právního předpisu. (Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb.)

Ministerstvo právně určuje druhy a podmínky dalšího vzdělávání a způsob jeho ukončení. Dle § 24, odstavec (8) „*další vzdělávání pedagogických pracovníků se nepovažuje za rekvalifikaci podle zvláštního právního předpisu.*“

„Představy českých učitelů o jejich dalším vzdělávání jsou podle Lazarové a kol. (2006) spojeny s: nabýváním dovedností, získáváním informací, s inovacemi výuky, s inspiracemi, se zvyšováním profesionalismu.“

Učitelé získávají další znalosti a informace proto, aby je mohli dobře využít a provést v praxi. Profesionální přístup také chápou jako lepší zvládnutí praxe. Menší důraz kladou na inovaci, to znamená změny postojů ve výuce apod. (Lazarová a kol. 2006)

Kantorová a kol. (2008) rozděluje cíle dalšího vzdělávání učitelů na operativní a celoživotní vzdělávání. Operativní vzdělávání má učitele obohatit o současné novinky ze

světa pedagogiky, psychologie a jeho specializace. Celoživotní vzdělávání je státem řízený systém, který funguje, pokud s tím mají učitelé dobré zkušenosti, je pro ně dostupný časově i finančně a je zakončen certifikátem.

Je více organizací v České republice, které mají akreditaci od Ministerstva školství a zajišťují další vzdělávání pedagogických pracovníků a tedy i učitelů. Jednou z organizací, která toto vzdělání poskytuje je Národní institut dalšího vzdělávání.

Národní institut dalšího vzdělávání

Jeho centrální pracoviště sídlí v Praze, další pracoviště jsou ve všech krajských městech. Zajišťuje profesní rozvoj pedagogických pracovníků, jejich konzultační, metodickou a odbornou podporu. Ze vzdělávacích služeb pro učitele jmenujme například studia ke splnění kvalifikačních předpokladů (studium pedagogiky, studium pro asistenta pedagoga a studia pedagogiky volného času, studium pro ředitele školy apod.). Dále nabízejí přípravu učitelů na vykonávání funkcí spojených s maturitní zkouškou nebo výuku cizích jazyků pro potřeby učitelské praxe. (Z profilu organizace Národního institutu pro další vzdělávání)

1.5 Vývoj profesní dráhy učitelů

Podle výzkumů existuje několik etap profesní dráhy učitelů, které jsou stejné jak pro Českou republiku, tak pro jiné země. Profesní dráhu učitelů můžeme tedy rozdělit do pěti etap. První etapa je nazvána motivace uchazečů o studium učitelské profese, druhou etapou je fáze studia a absolvování učitelského studia. Dále následuje etapa nazvána profesní start, zde je učitel brán jako „učitel začátečník“, tedy učitel, který je na úplném začátku své profesní kariéry. Po této etapě následuje etapa profesní stabilizace, učitel je tu pojmenován jako „učitel expert“. Za učitele experta je považován učitel, který má za sebou pět a více let své učitelské praxe. Do poslední fáze se řadí pojem profesní vyhoření. Tento pojem se týká syndromu vyhoření, které často učitele potká. Projevuje se emočním vyčerpáním učitele, nezájmem o další vzdělávání a únavou z výkonu profese. (Průcha, 2009)

Kantorová a kol. (2008) rozděluje profesní dráhu učitele do podobných etap, ale na rozdíl od Průchy jen do čtyř. Etapami jsou volba učitelské profese, profesní start, učitel expert a konzervativní učitel.

První etapa je tedy nazvána volba učitelské profese neboli také motivace k učitelskému povolání. Důvodů, které vedou k rozhodnutí stát se učitelem je několik. Je to profese, se kterou se dennodenně po dlouhou dobu děti potkávaly. Mohla na ně mít jak negativní tak i

pozitivní vliv. Začátky motivace k volbě tohoto povolání bývají propojovány s výchovou v rodině. Ta může naučit jedince lásky k druhým lidem a k dětem, plánování si práce a zachovávání režimu dne. K motivům zvolení si učitelské profese tedy například náleží tradice v rodině (jedinec je ovlivněný příbuznými, kteří jsou učiteli), chuť učit děti a starat se o ně, druh středoškolského studia, dvouměsíční prázdniny, volné víkendy, vysoká prestiž povolání a životní styl učitele. (Kantorová a kol., 2008)

Vališová a Kasíková (2011) popisují důvody zvolení si této profese podobně, ale přece jenom to vidí trochu z jiného úhlu. Podle nich je jeden z mnoha důvodů, proč se jedinec rozhodne jít cestou učitelství ten, že ho v průběhu školních let nějaký výborný učitel ovlivnil a on se touží se svým vzorem ve svém budoucím povolání ztotožnit. Dalším faktorem je to, že kdo se rozhodne pro učitelské povolání, rozhoduje se de facto „na jistotu“. Každý uchazeč o studium učitelství měl možnost ve školních lavicích zjistit, jak by jeho budoucí povolání mohlo vypadat, jaká bude jeho náplň povolání, v jakém kolektivu se bude pohybovat a v jakých pracovních podmínkách bude žít. Další z možných motivací pro volbu učitelského povolání je jeho rodina - například vysoké zastoupení učitelů v širším příbuzenském okolí jedince nebo mezi jeho předky. Konkrétní příklady a motivace k volbě učitelské profese budou popsány v praktické části této práce.

Druhou etapou vývoje je profesní start začínajícího učitele. Profesní start je období, kdy původně studující přebírá za sebe zodpovědnost, stává se učitelem, mění se i jeho vztah k rodičům. Na rozdíl od jiných zaměstnání, kde začínající pracovník postupně přebírá své povinnosti, učitel musí převzít hned a plně všechny závazky svého povolání. V hodinách je sám za sebe, musí si sám poradit, k tomu má spousta nových administrativních povinností, jeho okolí (ředitel, kolegové, žáci i rodiče) předpokládá od něho plně profesionální výkon. Toto je provázáno častými stresovými situacemi, jakou jsou různé konflikty s okolím (nadřízení, kolegové, žáci a rodiče). Těžce získává své první zkušenosti, protože ve třídě je sám za sebe, jediná cesta je poučení se ze svých omylů a chyb. Učitel také ze začátku zjišťuje, jaké nástrahy v podobě neočekávaných situací může učitelská profese přinášet a nakonec shledá, že vlastně není profesně pro učitelské povolání dostatečně připraven. Na svém startu kariéry může učitel zjistit, že má moc slabý netrénovaný hlas, není schopen zvládat nekázeň žáků a udržet jejich pozornost nebo neumí vyřešit problémové situace mezi žáky. Dále může shledat to, že ho jeho vysoká škola dostatečně nepřipravila na administrativní práce, které toto povolání od učitelů vyžaduje. Často se od začínajícího učitele očekávají neobvyklé a inovativní přístupy, což se každému nepodaří. Mladý učitel také musí počítat s tím, že k němu

budou chodit žáci se svými problémy (drogy, těhotenství, pohlavní choroby), protože se je bojí řešit doma s rodiči. Učitel v tomto případě musí zachovat anonymitu žáka a poskytnout mu pomoc. Mimo všechny tyto stresové situace v období začátků učitele dochází i k pozitivnímu jevu a to takzvanému fenoménu objevování, to znamená, že je učitel nadšený pro své povolání a je na něj hrdý. Učitelovým problémem je často neschopnost přenést své teoretické vědomosti účinně do praxe a k tomu potřebuje pomoc zkušenějších kolegů. Měl by mít také čas a prostor k orientaci v nové práci. Rozhodujícím obdobím pro mladého učitele je první rok, kdy se projeví, jestli u něj bude převažovat pozitivní fenomén objevování nebo stresová tendence, takzvaný šok z reality. Formují se jeho učitelské dovednosti. (Kantorová a kol., 2008)

Další etapa je nazvána učitel expert neboli zkušený učitel. Začátek této etapy může být v rozmezí několika měsíců až pět let praxe, je to velmi individuální. V té době působí učitel jako profesionál na všech úrovních a nejvíce ovlivňuje výchovně-vzdělávací proces, stává se vzorem pro studenty, ale i začínající učitele. Umí řešit krizové situace, rozpoznat je a porozumí jim, ale zároveň zvládne posoudit všechny vlivy na žáky a svou vlastní omezenou možnost působení. K této etapě v životě učitele patří další vzdělávání, zvyšování kvalifikace případně profesionální postup. (Kantorová a kol., 2008)

Poslední etapou je konzervativní – vyhasínající učitel. Po 20 – 25 letech praxe se může stát učitel velmi zkušeným. Často toto období provázejí ale i záporné jevy. Učitelé bývají fyzicky i psychicky unavení, může dojít až k syndromu vyhasínání. Někteří se už nesnaží, nevynakládají takovou aktivitu jako dříve a setrvávají v stále stejných postojích. Vše to bývá vyvolané dlouhodobým tlakem a nevhodným způsobem vypořádávání se s ním. Učitelé se více zajímají o sebe a své podmínky (výdělek, pracovní podmínky, dobrý kolektiv a vztahy) než o studenty a učivo. Profesionální ctižádost klesá, někdy hlavně ženy mohou být v tomto věku velmi aktivní, ale přiklánějí se spíše ke svým praktickým zkušenostem, než aby vyhledávaly inovativní postupy. (Kantorová a kol., 2008)

1.6 Typologie učitele

Pojem typologie znamená rozdělení osob a jejich seskupování podle určitých znaků do obecného modelu. Konkrétně typologie učitele pak zohledňuje charakteristické znaky osobnosti učitele ve vztahu k výkonu povolání. Nelze přesně definovat, ke kterému typu učitel patří, jen ke kterému má sklon. To je užitečné pro jeho profesi, aby věděl které

vlastnosti potlačovat, a které kvality posilovat. (Podlahová, Jůvová a kol., 2012) Typologii učitele popisuje několik tvůrců. V této práci uvádím ty nejznámější typologie.

1. Jedna z nejvíce používaných typologií je rozdělení učitelů na dva typy osobnosti: **logotropa** a **paidotropa**. Toto rozdělení vypracoval v roce 1949 švýcarský psycholog Christian Caselmann.
  - **Logotropa** popisuje jako učitele, který se zajímá spíše více o obsah předmětu než o žáka. Zároveň umí vyvolat mezi žáky nadšení pro svůj předmět.
  - **Paidotrop** je podle Caselmanna učitel, který se orientuje převážně na žáka, jeho individualitu a problémy. Často mívá ke studentům mateřský přístup. (Dvořáček, 2014)

Tyto dva základní typy se ještě dále rozlišují na filozoficky orientovaného logotropa, odborně vědecky orientovaného logotropa, individuálně psychologicky orientovaného paidotropa, všeobecně psychologicky orientovaného paidotropa.

- **Filozoficky orientovaný logotrop** se neustále zdokonaluje ve svém světovém názoru, který cíleně vnucuje žákům.
- **Odborně vědecky orientovaný logotrop** se odjakživa zaměřuje na svůj vyučující obor. Vzbuzuje u žáků nadšení pro svůj předmět.
- **Individuálně psychologicky orientovaný paidotrop** je popisován jako učitel, který chce pochopit, získat a utvářet žákovi osobnost. Snaží se svým studentům důvěřovat a mít k nim rodičovský přístup. Mezi žáky má díky svému přístupu úspěch.
- **Všeobecně psychologicky orientovaný paidotrop** se zajímá o to, jak u žáků vyvolat zájem o těžké učivo, jak trénovat paměť atd. Nestará se tedy o utváření žákovi osobnosti, ale řeší spíše výchovné otázky obecnějšího charakteru. Je velmi racionální.

Logotropa a paidotropa můžeme rozdělit ještě na dva další typy, které se vyznačují určitým chováním ve třídě.

- Prvním je **autoritativní typ**, který se projevuje převážně u logotropa. Prosazuje svou autoritu tak, že chce všechno dopodrobna řídit. Když mu chybí smysl pro spravedlnost, humor a laskavost k žákovi, může se změnit až v tyrana. Pokud mu tyto vlastnosti nechybí, může výchovně dobře působit.
- Druhým je **sociální typ učitele**, který vede žáky přátelskou radou a nechává jim větší volnost. Snaží se, aby žáci byli co nejvíce samostatní a odpovědní. Tento typ se projevuje více u paidotropa. (Kantorová a kol., 2008)

2. Mezi další velmi známé typologie patří rozdělení učitelů podle Döringa. Ten učitele dělí na náboženský, estetický, sociální, teoretický, ekonomický a politický typ.
- **Náboženský** typ je spolehlivý a introvertní. Svou učitelskou profesi bere velmi vážně a vnímá jí jako životní poslání.
  - **Estetický** učitel rád v žácích podtrhává jejich individualitu a hledá v nich talent.
  - **Sociální** typ disponuje hlavně trpělivostí. Svým studentům se věnuje jako celku.
  - Dalším typem je **teoretický** učitel, který má větší zájem o vědu než o žáky. Mezi jeho přednosti patří praktičnost a objektivnost.
  - **Ekonomického** učitele můžeme charakterizovat jako výborného metodika, který ale podceňuje tvořivost a představivost.
  - Posledním typem, který Döring uvádí, je učitel **politický**. Ten rád prosazuje sám sebe a své studenty trestá. (Podlahová, Jůvová a kol., 2012)
3. Dále můžeme rozdělit učitele podle pedagogických postupů. Sem patří vědecko-systematický typ učitele, umělecký a praktický typ.
- **Vědecko-systematický typ** si postup své práce pořádně promýšlí. Ve vyučovací hodině postupuje systematicky. Dává důraz na logické myšlení a jasné vyjádření a vede k nim i své žáky.
  - **Umělecký typ** se řídí převážně intuicí, učivo často neumí zpracovat logicky. Má rozvinuté názorné myšlení a obrazotvornost. Nachází uplatnění hlavně v literatuře a dějepise.
  - **Praktický typ** rozvíjí u studentů názorně praktické myšlení a je organizačně schopný. Měl by si, ale dávat pozor na to, aby se nestal rutinérem.
4. Dalším rozdělením učitelů, které je nutno uvést je dělení podle typů vztahů učitel – žák, tato typologie je podle H.H. Andersona. Ten si myslí, že jsou dva typy učitelů – dominativní (panovačný) a integrativní (sladňující).
- Mezi **Dominativní typy** patří nejistí učitelé, kteří neberou ohled na psychiku svých žáků. Nemají zájem své studenty pochopit. U tohoto typu převládá dominance ve vztahu ke stejnému pohlaví žáků. Dominativní typy můžeme rozlišit na tři podtypy a to, dominativní s viditelnými konflikty se žáky, dominativní bez viditelných konfliktů se žáky a dominativní s tendencí ke spolupráci.

- **Integrativní typy** bývají vyrovnaní a sebevědomí jedinci. Mají úctu ke každému žákovi a berou v potaz jeho zvláštnosti. Jejich přístup je demokratický. Tento typ můžeme dále rozdělit na dva podtypy – integrativní typ bez viditelné spolupráce učitelů a žáků a integrativní typ s výraznou tendencí ke spolupráci. (Kantorová a kol., 2008)
5. Jednou z nejužívanějších typologií je rozčlenění podle vztahu učitele k žákům. Patří sem demokratický, autokratický a liberální typ.
- **Demokratický typ** je považován za nejlepší, podporuje aktivitu žáka a vzájemný rozhovor. V hodinách je schopen si sjednat kázeň a zároveň umí uchovat pozitivní atmosféru.
  - **Autokratický typ** na rozdíl od demokratického typu nepodporuje osobnost žáka, jeho samostatnost a iniciativu. Vyznačuje se přísným chováním a vyžaduje úplný pořádek a podřízenost žáků. Může vyvolávat až strach, motivuje žáky pouze krátkodobě.
  - **Liberální typ** si neumí sjednat pořádek při vyučování, kde vládne zmatek a bezvládí. Žáci si je často oblíbí, ale výuka není pro studenty příliš přínosná. (Podlahová, Jůvová a kol., 2012)

2 Rozdělení učitelů

Učitele v českém školství můžeme rozdělit dle více kritérií. Prvním kritériem, které může být pro rozdělení učitelů použito, je rozdělení podle toho, na kterém typu školy pracují. Dalším dělí skupiny učitelů dle předmětů, které jsou těmito učiteli vyučovány. Dále můžeme sledovat rozdělení učitelů podle pohlaví na jednotlivých stupních vzdělání.

2.1.1 Rozdělení podle typu školy

Prvním kritériem, které může být pro rozdělení učitelů použito, je rozdělení podle typu školy, na kterém pracují. Učitele můžeme tedy za pomoci tohoto rozdělení roztrždit do několika skupin. První skupinou jsou učitelé vykonávající svou funkci v mateřských školách. Druhou v součtu nejpočetnější skupinou učitelů jsou učitelé působící na základních školách. Tyto učitele můžeme dále dělit dle stupně, na kterém vyučují, tedy na učitele prvního a druhého stupně základních škol. Další početnou skupinou učitelů, na které se podrobněji zaměřuje tato práce, jsou učitelé, kteří působí na středních školách. Specifickou skupinou učitelů jsou učitelé vyučující na konzervatořích. Tato skupina se v některých statistických údajích započítává do skupiny učitelů středních škol. Poslední skupinou učitelů, kterou je

možno definovat podle stupně vzdělání, je skupina učitelů Vyšších odborných škol. Tato skupina je v tomto rozdělení skupinou s nejvyšším stupněm vzdělávání. Do tohoto rozdělení nejsou započtení učitelé vysokých škol, kteří jsou zvláštní kategorií. Podle zákona o vysokých školách č. 137/2016 Sb. jsou učitelé na vysokých školách označováni termínem akademičtí pracovníci. Mezi akademické pracovníky patří profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti a lektori a dále vědečtí a jiní pracovníci, podílející se na pedagogické činnosti.

2.1.2 Rozdělení podle vyučovaných předmětů

Druhým kritériem pro rozdělení učitelů je kritérium, dle kterého jsou učitelé klasifikováni podle předmětů, které vyučují. Podle Průchy rozdělujeme učitele předmětů do tří skupin. První skupinou a zároveň nejpočetnější jsou učitelé, kteří vyučují všeobecně vzdělávací předměty. Do druhé skupiny spadají učitelé odborných předmětů. Následuje poslední, nejméně početná skupina, a tou jsou učitelé praktického vyučování. (Průcha, 2009) V níže uvedené tabulce je patrné rozdělení učitelů dle vyučovaných předmětů a jejich procentuální zastoupení.

Tabulka 1: Rozdělení učitelů dle předmětů

Učitelé předmětů	Podíl v celkovém počtu
Všeobecně vzdělávací předměty	52,6 %
Odborné předměty	29,3 %
Praktické vyučování	17,9 %

(Zdroj: Převezato z Průcha 2009, strana 397)

2.1.3 Rozdělení podle pohlaví učitelů

Dalším rozdělením, které následuje, je rozdělení učitelů podle mužského a ženského pohlaví. Celkově lze říci, že větší procentuální zastoupení ve všech kategoriích učitelů mají učitelé ženského pohlaví. Tento jev platí jak pro Českou republiku, tak i pro zahraniční země. Největší zastoupení v České republice mají ženy v kategorii učitelů mateřských škol a učitelů prvního stupně základních škol. Od druhého stupně základních škol stoupá procento zastoupení mužského pohlaví. Nejvíce učitelů mužského pohlaví je na středních školách. Majoritní zastoupení učitelů ženského pohlaví je zřejmé již z počtů zájemců o studium učitelství. Většinový podíl ženského pohlaví mezi zájemci o studium učitelství činí každoročně 75-80 % poprvé zapsaných osob ve všech formách studia. (Průcha, 2009)

Tabulka 2: Zastoupení žen a mužů v různých stupních vzdělání v roce 2014/2015

Stupeň vzdělání	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	99%	1%
Učitelé Základních škol, 1.stupeň	92%	8%
Učitelé Základních škol, 2.stupeň	75%	25%
Učitelé Středních škol a konzervatoří	59%	41%
Učitelé Vyšších odborných škol	62%	38%

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2014/2015)

Výše uvedená tabulka byla zhotovena na základě údajů ze Statistické ročenky pro rok 2014/2015. Z těchto údajů je patrné výše popsané majoritní zastoupení učitelů ženského pohlaví ve všech stupních vzdělání. Převaha ženského pohlaví je nejvyšší u stupně vzdělání mateřských škol, kde dosahuje zastoupení žen 99 %. Tato převaha se snižuje na dalších stupních vzdělání. Největší procentuální zastoupení mužů je na středních školách, kde dosahuje 41 %. Vysoké zastoupení žen v učitelské profesi je trvalé a zatím se nemění, proto tento stav majoritního zastoupení žen v učitelské profesi nazýváme jako feminizace školství. (Průcha, 2009) K urychlení feminizace školství vedlo několik okolností. Ženy vstoupily do profese učitelství v druhé polovině 19. století a postupně jich v této profesi přibývalo. Ve 20. století feminizaci školství urychlily válečné události a zvýšená možnost získání vysokoškolského titulu pro ženy způsobila, že učitelská profese se obecně pro ženy stala velmi přitažlivou. (Vališová, Kasíková, 2011)

2.2 Statistické údaje o počtu učitelů v České republice

Jelikož tato práce poukazuje na význam středoškolských učitelů, další kapitola ukazuje jejich zastoupení v pedagogickém procesu. V této kapitole budou popsány pomocí tabulek počty učitelů na různých stupních škol, procentuální zastoupení učitelů na těchto stupních a dále počty učitelů ženského a mužského pohlaví. Údaje uvedené v této kapitole byly čerpány ze Statistické ročenky školství dostupné na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Statistické údaje z roku 2015/2016 ukazují, že ve školním roce 2015/2016 bylo v České republice celkem 153 198 učitelů. Z toho učitelů mateřských škol bylo 30 864. Na základních školách, které se rozdělují na první a druhý stupeň bylo v tomto roce celkem 71 109 učitelů, z toho 36 337 na prvním a 34 772 na druhém stupni. Učitelů středních škol, na které je zaměřena tato práce bylo dle statistik 46 950, do tohoto údaje jsou započteny i učitelé konzervatoří. Poslední nejméně početnou skupinou jsou učitelé vyšších odborných škol, těch

bylo za školní rok 2015/2016 pouhých 4 275. Z těchto počtu učitelů rozdělených dle stupně vyučovaného vzdělání vyplývá, že nejvyšší procentuální zastoupení z celkového počtu učitelů mají učitelé středních škol a konzervatoří (31 %), v případě, že učitele základních škol dělíme na učitele první stupně (24 %) a učitele druhého stupně (23 %). Z tabulky také vyplývá, že je žen v učitelské profesi o mnoho více. Za školní rok 2015/2016 jich bylo celkem 110 937 a mužů pouhých 42 261. Největší převaha žen je v mateřských školách. Za školní rok 2015/2016 v mateřských školách učilo celkem 30 864 učitelů, z toho 29 354 žen a jen 1 510 mužů. Na středních školách je mezi učiteli, o kterých pojednává tato práce převaha žen nejmenší. Ve školním roce 2015/2016 byl počet žen 27 253, mužů pak 19 697 z celkového počtu 46 950 učitelů středních škol.

Na základě srovnání níže uvedených tabulek je patrné, že se počet učitelů středních škol za posledních šest let (od roku 2010 do roku 2016) moc neměnil.

Tabulka 3: Počty učitelů ve vzdělávacích stupních ve školním roce 2015/2016

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	30 864	20%	29 354	1 510
Učitelé Základních škol, 1.stupeň	36 337	24%	29 002	7 335
Učitelé Základních škol, 2.stupeň	34 772	23%	21 873	12 899
Učitelé Středních škol a konzervatoří	46 950	31%	27 253	19 697
Učitelé Vyšších odborných škol	4 275	3%	2 649	1 626
Celkem	153 198	100%	110 937	42 261

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2014/2015)

Tabulka 4: Počty učitelů ve vzdělávacích stupních ve školním roce 2014/2015

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	30 679	20%	30 510	169
Učitelé Základních škol, 1. Stupeň	35 117	23%	32 465	2 652
Učitelé Základních škol, 2. Stupeň	34 445	23%	25 807	8 638
Učitelé Středních škol a konzervatoří	48 063	31%	28 439	19 624
Učitelé Vyšších odborných škol	4 304	3%	2 660	1 644
Celkem	152 608	100%	119 881	32 727

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2014/2015)

Tabulka 5: Počty učitelů ve školním roce 2013/2014

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	28 583	22%	28 451	132
Učitelé Základních škol, 1. Stupeň	29 025	22%	27 411	1 614
Učitelé Základních škol, 2. Stupeň	29 244	22%	21 708	7 536
Učitelé Středních škol a konzervatoří	41 372	32%	24 569	16 803
Učitelé Vyšších odborných škol	1 783	1%	1 139	644
Celkem	130 007	100%	103 278	26 729

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2013/2014)

Tabulka 6: Počty učitelů ve školním roce 2012/2013

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	27 739	21%	27 628	111
Učitelé Základních škol, 1. Stupeň	28 375	22%	26 853	1 522
Učitelé Základních škol, 2. Stupeň	29 294	23%	1 728	7 566
Učitelé Středních škol a konzervatoří	42 916	33%	25 507	17 409
Učitelé Vyšších odborných škol	1 186	1%	1 181	5
Celkem	129 510	100%	102 897	26 613

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2012/2013)

Tabulka 7: Počty učitelů ve školním roce 2011/2012

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	26 781	20%	26 688	93
Učitelé Základních škol, 1. Stupeň	28 115	21%	26 600	1 515
Učitelé Základních škol, 2. Stupeň	29 700	23%	22 138	7 562
Učitelé Středních škol a konzervatoří	44 997	34%	26 498	18 499
Učitelé Vyšších odborných škol	1 891	1%	1 148	743
Celkem	131 484	100%	103 072	28 412

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2011/2012)

Tabulka 8: Počty učitelů ve školním roce 2010/2011

Stupeň vzdělání	Učitelů celkem	Procentuální zastoupení	Ženy	Muži
Učitelé Mateřských škol	25 737	19%	25 671	6
Učitelé Základních škol, 1. Stupeň	27 796	21%	26 354	442
Učitelé Základních škol, 2. Stupeň	30 227	23%	22 450	777
Učitelé Středních škol a konzervatoří	46 415	35%	27 261	9 154
Učitelé Vyšších odborných škol	1 841	1%	1 157	84
Celkem	132 016	100%	102 893	9 123

(Zdroj: Vlastní zpracování ze Statistické ročenky školství 2010/2011)

Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zabývá analýzou rozhovorů s učiteli středních škol. Cílem práce je popsat motivaci zkoumaných osob k volbě učitelského povolání, průběh jejich počátečního a dalšího vzdělávání a získanou kvalifikaci, okolnosti zahájení výkonu povolání, celkový kariérní vývoj a představy o dalším profesním vývoji. Autorka práce si obecně položila následné otázky - co asi vedlo respondenty ke zvolení učitelského povolání, jak probíhala jejich profesní dráha a jakým způsobem se snaží být co nejlepšími učiteli.

3 Průběh průzkumu

Získání respondentů k rozhovorům probíhalo na základě sociálních kontaktů, autorka oslovila své bývalé učitele ze střední školy, známé svých rodičů a kantory svých přátel. Pro praktickou část bakalářské byla zvolena kvalitativní metoda. *„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“* (Švaříček, Šed'ová, 2014)

Jako metoda sběru dat byl vybrán hloubkový rozhovor, neboli také „in-depth interview“. Ten podle Švaříčka a Šed'ové (2014) *„můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.“* Rozhovor dále můžeme rozdělit na polostrukturovaný rozhovor a nestrukturovaný neboli narativní rozhovor. (Švaříček, Šed'ová, 2014) Autorka se rozhodla pro polostrukturovaný rozhovor, to znamená, že si předem připravila seznam okruhů a otázek. Vytvořila si čtyři okruhy. Do prvního okruhu spadají základní informace o respondentech - věk a pohlaví, délka pedagogické praxe a vyučované předměty. Druhý okruh se týká výběru povolání - kdy a proč se respondenti rozhodli stát učitelem, co je k tomuto rozhodnutí vedlo – prestiž, rodinná tradice. Třetí okruh je nazvaný kariérní dráha - zde se autorka ptala na to, jak učitelé získali pedagogickou kvalifikaci, na jejich pracovní zkušenosti, na začátek jejich pedagogické dráhy, na jejich další profesní rozvoj v učitelské profesi, jaké změny ve školství nastaly během jejich praxe a jestli uvažovali o odchodu ze svého učitelského povolání. Poslední, čtvrtý okruh je profesní rozvoj učitelů – zde se autorka dotazovala na přístup k vyučování, jestli ho učitelé v průběhu praxe měnili, jak se učitelé dívali na žáky předtím a

jak dnes, jestli mají plány do budoucna a zdali chtějí zůstat u svého povolání. Výše uvedený rozhovor byl nahráván na diktafon v mobilním zařízení. Každý rozhovor probíhal zhruba 45 minut. Před rozhovorem byli respondenty ujištěni, že celá nahrávka bude probíhat anonymně a byli také dotázáni, jestli s nahráváním souhlasí. Učitelé měli dostatečný prostor na vyjádření všech svých myšlenek. V průběhu rozhovoru jim autorka občas kladla i doplňující otázky.

Nahrané rozhovory byly následně přepsány a technikou otevřeného kódování zpracovány. „Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček, Šedřová, 2014)

4 Popis průzkumného vzorku

Hlubkový rozhovor autorka udělala s pěti učitelkami a dvěma učiteli ze středních škol. Rozhovory probíhaly v rozmezí od září 2016 do ledna 2017. Oba učitelé spolu se dvěma učitelkami byli ze středních odborných škol (střední odborná škola knihkupecká, elektrotechnická, hotelová) zbylé tři učitelky byly z gymnázií. Autorka chtěla mít mezi respondenty hlavně zkušené kantory z různých škol s různými vyučovacími předměty. Ovšem hlavním kritériem pro výběr respondenta byla minimální délka pedagogické praxe 10 let. Níže je uvedena tabulka se základními údaji o respondentech, na které se autorka ptala na začátku rozhovorů.

Tabulka 9: Základní informace o respondentech

Respondenti	Věk	Pohlaví	Délka ped. praxe	Vyučované předměty
Respondent 1	57 let	žena	26 let	Chemie, biologie
Respondent 2	59 let	žena	30 let	IT, CAD systémy
Respondent 3	42 let	žena	22 let	Anglický jazyk
Respondent 4	52 let	žena	30 let	Chemie
Respondent 5	51 let	žena	28 let	Odborné předměty (gastronomie)
Respondent 6	40 let	muž	19 let	Anglický jazyk
Respondent 7	52 let	muž	18 let	Odborné předměty (knihkupectví)

5 Výsledky

5.1 Výběr povolání

Do tohoto okruhu spadaly dvě otázky - kdy se respondenti rozhodli stát učitelem a proč se rozhodli stát učitelem.

5.1.1 Kdy došlo k rozhodnutí

Na otázku, kdy se rozhodli stát učitelem, odpověděli respondenti různě. Respondentky 1, 2 a 3 se rozhodly nastoupit do školství po mateřské dovolené. Přemýšlely, jakou práci by s péčí o malé děti zvládly, naskytla se jim možnost jít učit, tak ji přijaly. Respondenti 3, 4 a 7 své rozhodnutí stát se učitelem uskutečnili buďto při studiu na vysoké škole nebo záhy po dokončení studia. Respondentce 3 bylo na vysoké škole nabídnuté stipendium do Kanady, které využila a odjela tam. Na základě studia v zahraničí ji po příjezdu bylo nabídnuto místo učitelky anglického jazyka na gymnáziu, nabídku přijala a rozhodla se tedy, že bude učit. Respondentům 4 a 7 se ozvali z jejich bývalé střední školy s nabídkou místa učitelů, přijali to. Respondent 6 jako jediný své rozhodnutí dát se na pedagogickou dráhu uskutečnil již na střední škole a tomu přizpůsobil i své studium na vysoké škole.

Na závěr lze tedy říci, že se tři z pěti učitelek rozhodli jít učit po mateřské dovolené, zbylé dvě na vysoké škole. Z učitelů se jeden rozhodl už na střední škole a druhý po vysoké. Pro autorku to bylo překvapení, protože předpokládala, že většina respondentů se pro své povolání rozhodne na střední škole.

5.1.2 Důvod rozhodnutí

U následující otázky autorka zjišťovala, co vedlo respondenty k rozhodnutí stát se učitelem.

U respondentek 1, 2, 3 a 5 můžeme říci, že se pro své povolání rozhodly hlavně z rodinných důvodů. To znamená, že je lákala vidina dvouměsíční dovolené a volných víkendů. Přišlo jim to jako povolání, které je možné skloubit se staráním se o rodinu. Respondentce 1 a 2 nabídly místo jejich známé. Respondentka 1 šla nejdříve pouze na záskok, ale pedagogická činnost se jí zalíbila, tak zůstala. Respondentce 3, jak již bylo zmíněno, bylo na základě jejího studia v Kanadě, nabídnuto místo učitele angličtiny. Chvíli tedy před mateřskou dovolenou už učila. Pak se ale nechtěla k učení vrátit, chtěla zkusit něco jiného, ale právě možnost skloubit péči o rodinu s povoláním ji přiměla pokračovat. Svou roli sehrálo i to, že v té době nebyl dostatek učitelů anglického jazyka. Respondentka 5 chvíli po mateřské

prodávala v obchodě, kam přišla vedoucí nedalekého učiliště, padly si do oka a dotazované bylo nabídnuto místo učitelky odborného výcviku, které přijala. Respondentku 4 lákala práce s mladými lidmi, přišla jí zajímavá a kreativní, svou roli hrála také delší dovolená. Zvažovala i nabídku práce u firmy, ale tam se obávala dlouhodobé smlouvy. Když se jí ozvali z bývalé střední školy, nabídku přijala. Respondenta 6 ovlivnila rodinná tradice, proto se rozhodl jít učit již v době, kdy studoval na střední škole. Respondenta 7 oslovili z jeho bývalé střední školy, řekl si, že to zkusí a začalo ho to bavit.

Respondent 6 uvedl, že *„zůstalo to nakonec asi v rodině, jak maminka, tak strýc s tetou jsou učitelé.“*

Na závěr lze říci, že důvody rozhodnutí k učitelskému povolání byly těsně spjaty s dobou rozhodování. Mezi nejčastější důvody patřily výhody učitelského povolání, jako jsou dlouhé prázdniny a volné víkendy a možnost skloubení práce s péčí o rodinu (hlavně u žen). Jednu respondentku lákala kreativita povolání a práce s mladými lidmi. U obou mužů byly motivace rozdílné, jednou rodinná tradice, podruhé nabídka zaměstnání z jeho bývalé střední školy a fakt, že ho povolání bavilo. Mezi časté příčiny, proč se respondenti rozhodli k tomuto povolání, patřily nabídky práce od známých. Jednalo se o pět ze sedmi respondentů. Autorka předpokládala, na rozdíl od skutečnosti, že pro většinu respondentů bude vícekrát motivací práce s mladými lidmi, kreativita povolání a rodinná tradice. Naopak předpoklad, že velkou motivací bude výhodná pracovní doba a prázdniny, se splnil.

5.2 Kariéerní dráha

Do tohoto okruhu spadalo šest otázek. Jak respondenti získali pedagogickou kvalifikaci, jaké měli pracovní zkušenosti, jak vypadal počátek pedagogické dráhy, jaký byl další profesní rozvoj, jaké změny ve školství nastaly během jejich praxe a zda uvažovali někdy o odchodu z učitelského povolání.

5.2.1 Získání odborné a pedagogické kvalifikace

První otázka v tomto okruhu směřovala k získání informací o odborné a pedagogické kvalifikaci a celkovému vzdělání respondentů.

Respondenti 1, 2, 4, 5 a 7 studovali nejprve školy, kde získali odbornou kvalifikaci, ale ne pedagogickou. Respondentka 1 učí chemii a biologii, vystudovala gymnázium a VŠCHT, obor chemie. Studium zakončila doktorátem z přírodních věd. Respondentka 2 učí IT a CAD systémy, vystudovala střední průmyslovou školu strojní a ČVUT, fakultu strojní.

Respondentka 4 učí chemii, vystudovala gymnázium a VŠCHT, obor chemie. Respondentka 5 učí odborné předměty týkající se gastronomie. Vystudovala střední hotelovou školu s maturitou. Respondent 7, učí odborné knihkupecké předměty, studoval střední knihkupeckou školu a Filosofickou fakultu – obor knihovnictví. Tím, že vystudovali respondenti tyto školy, získali odbornou kvalifikaci.

Respondenti 3 a 6 studovali rovnou školy, kde získali jak pedagogickou, tak i odbornou kvalifikaci. Respondentka 3, učí angličtinu, vystudovala gymnázium a poté Husitskou teologickou fakultu, obor religionistika, filosofie a teorie náboženství. K tomu měla možnost si na škole přidat obor učitelství, respondentka si ho tedy přidala a to ji opravňovalo vyučovat dějepis a základy společenských věd. Odbornou kvalifikaci na učení angličtiny získala dvěma zkouškami. První zkouškou byla CELTA (podle webové stránky jazykové zkoušky je to Certificate in English Language Teaching to Adults je základní kvalifikací pro ty, kteří dosud nemají zkušenosti s výukou angličtiny nebo mají minimum zkušeností.) a druhou zkouškou byla TEFL v Dublinu (*podle webové stránky jazykové zkoušky, „Teaching English as a Foreign Language je mezinárodně uznávané lektorské osvědčení, které dává jeho držitelům oprávnění vyučovat anglický jazyk.“*).

Respondentka 3 uvedla, že *„já jsem vystudovala Husitskou teologickou fakultu obor religionistika, filosofie a teorie náboženství, ale byla tam možnost si přidat učitelství, tak jsem si to učitelství přidala, protože jsem si říkala, že se to může vždycky hodit.“*

Respondent 6, učí taktéž anglický jazyk, dříve také zeměpis. Ten jako jediný vystudoval pedagogickou fakultu, nejdříve obor zeměpis a dějepis pro základní školy a poté anglický jazyk pro střední školy. Současně se ještě rozhodl studovat ekonomickou fakultu obor cestovní ruch (ale v této oblasti nepracuje).

Získání pedagogické kvalifikace u zbývajících respondentů (1, 2, 4, 5 a 7) bylo různé. Většina z nich si dodělávala kvalifikaci, když začínala učit, to znamená, že dotazovaní začali učit ještě bez oficiální pedagogické kvalifikace. Když jsem se jich ptala, kde si studium pedagogiky dodělávali, tak si bohužel většinou nemohli vzpomenout na název dané instituce nebo ústavu.

Respondentka 4 uvedla, že *„dodělávala jsem si ji na nějakém ústavu, teď si nemohu vzpomenout, jak se to jmenovalo, bylo to dva roky po ukončení vysoké školy.“*

Respondentka 5 si ještě později, ve svých 48 letech dodělala bakalářské studium v oblasti vyučování odborných předmětů, protože to po ní ředitelka střední odborné školy požadovala.

Jediný dotazovaný, který nemá pedagogickou kvalifikaci, je respondent 7. Avšak vzhledem k jeho odbornosti a sebevzdělávání v oboru pedagogiky ho vedení nechává učit.

Respondent 7: *„Protože učím ty odborný předměty, oni by za mě museli sehnat náhradu, což by pro ně bylo těžký, protože málokdo má tuhle odbornost.“*

Kvalifikaci je tedy možné rozdělit kvalifikaci na odbornou a pedagogickou. Pět ze sedmi respondentů nejdříve získalo odbornou kvalifikaci, pedagogickou si dodělávali až při práci, v různých ústavech a institucích vzdělávání. Dva respondenti studovali školy se zaměřením na pedagogiku. Pouze jeden respondent ze všech sedmi dotazovaných vystudoval přímo pedagogickou fakultu, což autorku velmi překvapilo, jelikož předpokládala, že více jak polovina učitelů bude mít vystudovanou právě pedagogickou fakultu. Autorka si myslela, že učitelé odborných předmětů budou svoji odbornost studovat již na střední škole, což se potvrdilo. Oproti původnímu očekávání většina kantorů nezískala pedagogické vzdělání zároveň s odborným.

5.2.2 Pracovní zkušenosti

U následující otázky autorka poprosila respondenty, aby jí stručněji popsali všechny své dosavadní pracovní zkušenosti. Většina učitelů měla i jinou než pedagogickou praxi.

Jen respondentka 4 celý život pouze učila a to dokonce na gymnáziu, kde sama studovala. Nastoupila tam hned po vysoké škole, po chvíli odešla na mateřskou dovolenou a poté se na gymnázium zase vrátila. Respondenti 3 a 6 začali pracovat již při svých studiích na vysoké škole. Oba učili, respondentka 3 na soukromém gymnáziu a respondent 6 na základní škole. Ten také při studiích provázel jako brigádník na hradech. Po absolutoriu učil na dvou základních školách najednou, ale to ho nebavilo, tak přešel na střední školu, kde je do teď. Učil také na jazykové škole a nyní občas dává soukromé hodiny anglického jazyka. Respondentka 3 po ukončení studia začala učit na státním gymnáziu, pak šla na mateřskou dovolenou a poté na současné pracoviště – církevní gymnázium. Má také vlastní firmu na překládání a tlumočení. Další dvě respondentky 1 a 2 měly podobný začátek. Obě po vysoké škole pracovaly ve svých oborech, první dotazovaná nastoupila do výzkumného chemického ústavu, druhá začala jako projektantka řídicích počítačů v oblasti mlékáren a pivovarů.

Respondentka 1 uvedla, že *„práce ve výzkumném ústavu byla úplně jiná než učit ve škole, ale musím říci, že mi práce v ústavu alespoň prohloubila mé vědomosti, které můžu předat žákům.“*

Společné je pro ně také to, že po této pracovní zkušenosti nastoupily na mateřskou dovolenou. Učit začaly až poté. Respondentka 1 na základní škole a pak přešla na střední – církevní gymnázium. Respondentka 2 po mateřské začala učit na elektrotechnické střední škole, pak odešla znovu na mateřskou a po ní se na chvíli vrátila do stejné školy, ze které po chvíli přešla na současnou Střední odbornou školu sdělovací techniky. Poslední dva respondenti 5 a 7 vyučují speciální odborné předměty. Respondentka 5 po skončení střední odborné školy pracovala jako servírka, prodavačka a také jako kuchařka. Učit začala až po mateřské dovolené a to jako učitelka odborného výcviku na učilišti. Po doděláním dalšího vzdělání mohla začít učit odborné předměty na střední odborné škole. Respondent 7 po vysoké škole začal učit na střední škole, kterou dříve studoval a zároveň pracoval jako vedoucí knihkupectví. Měl také vlastní nakladatelství. Nyní učí na dvou středních školách a k tomu je spolumajitel literární kavárny, kde také pracuje.

Z rozhovorů vyplývá, že jinou pracovní zkušenost než pedagogickou má šest ze sedmi dotazovaných. Dva z nich pracují souběžně s pedagogickou praxí v jiné profesi. Další čtyři měli zkušenost s prací i v jiném než učitelském oboru, ale nyní pracují jen ve školství. Pouze jeden z dotázaných pracoval celý život jako učitel. Toto zjištění nebylo pro mě velkým překvapením vzhledem k tomu, že se většina respondentů rozhodla učit až po vystudování jiných oborů. Autorčin předpoklad, že učitelé odborných předmětů budou mít více zkušeností s prací v různých jiných oborech, než pedagogických se potvrdil. Na začátku se také autorka domnívala, že učitelé všeobecných předmětů budou mít vystudovanou pedagogickou školu, a že hned po vystudování půjdou učit, myslela si tudíž, že jiné pracovní zkušenost mít nebudou, tento předpoklad se nepotvrdil.

5.2.3 Počátek pedagogické dráhy

Dále autorka požadovala od učitelů, aby jí popsali počátek jejich pedagogické dráhy, jestli to byl obtížný začátek, a zdali tu byl někdo, kdo jim pomáhal. Většina respondentů se shodla na tom, že jejich začátky byly opravdu těžké.

Například respondentka 3 se zmínila o tom, že i když jí ve škole teoreticky na učitelství připravili, v praxi to vypadalo úplně jinak. Nevěděla, jak se děti budou chovat, jak je má popřípadě korigovat, co na žáky „platí“, a co ne.

Respondentka 3: *„To byla džungle a je to trošku pořád stejný, protože v podstatě vás na škole trochu připraví teoreticky, ale s praxí to nemá nic moc společného.“*

Další problém, který jsem zaznamenala, byl problém s učivem, buďto si ho mladí nezkušení učitelé rozvrhli špatně a nevyšlo jim na celou vyučovací hodinu nebo měli tendenci zahrnout žáky velkým množstvím učiva najednou.

Respondentka 2 uvedla, že *„první den ve školství byl strašný, nastupovala jsem až v půlce září. Připravila jsem se na výuku, věděla jsem, samozřejmě co budu učit, ale nevyšlo mi to na celou hodinu.“*

Respondent 6: *„Já jsem byl docela zapálený, tak jsem po žácích ze začátku chtěl příliš mnoho a ostatní kolegové mě usměrňovali.“*

Většina respondentů začínala učit v brzkém věku, což bylo pro ně spíše výhodou a to hlavně ze dvou důvodů. Za prvé mohli čerpat z nedávných zkušeností, ze své střední školy a za druhé k mladým lidem měli přece jenom blíže, právě díky věku. Respondetka 4 dokonce po dokončení vysoké školy začala učit na gymnáziu, na kterém předtím studovala. Chápala to pro sebe jako snazší situaci, ale zároveň byla trochu nesvá, protože tam byla spousta kantorů, kteří ji před nedávnem učili.

Respondentka 4: *„Spíše jsem čerpala z poměrně nedávných zkušeností, protože jsem přišla učit na gymnázium, který jsem sama vystudovala, takže to byla pro mě z tohoto pohledu asi snazší situace.“*

Respondentka 5: *„Začínala jsem v době, kdy mi bylo 23 let, tak jsem měla ještě blízko k mladým lidem.“*

Co se týká osob, které respondentům radili, tak to byli většinou kolegové v kabinetě nebo obecně učitelé ze školy. Respondent 6 dokonce začínal učit na škole, kde jeho maminka působila také jako učitelka, ta mu dala různé rady. Nejvíce však respondentovi neobvykle pomohla první inspekce.

Respondent 6: *„Každý si myslí, že inspekce je špatná, ale první inspektor, který mi přišel do třídy, kde jsem byl žáky jako mladý učitel docela zkoušen, tak mi tento inspektor poradil a byl výbornej.“*

Respondentovi 7 nikdo moc nepomáhal, musel si na vše přijít sám, uvedl, že *„moc jsem nevěděl, jak to mám dělat a asi to bylo tragický. Nikdo mi moc nepomáhal, musel jsem si na to přijít sám.“*

Respondentka 1 hned jak poprvé nastoupila do školství, dostala třídnictví a k tomu byla jediná na škole, která učila chemii. V třídnických věcech ji pomohli ostatní kolegové, ale

chemik, který by ji poradil, tu nebyl žádný. Mnoho respondentů se tedy nakonec shodlo na tom, že si na počátku své pedagogické dráhy, museli na způsob učení přijít hlavně sami.

Můžeme tedy říci, že i když pro všechny respondenty byly jejich začátky náročné, nikdo se tím nenechal odradit a ani neměl chuť skončit s učitelstvím. Dva ze sedmi respondentů přišli do školství s tím, že již dopředu měli vystudované učitelství, ale shodli se na tom, že jim to do praxe zas tolik nepomohlo. Autorka předpokládala, že právě dotazovaní, kteří měli teoretickou přípravu na učitelství na vysoké škole, budou mít výhodu na začátku oproti těm, kteří ji neměli, ale nemělo to žádný vliv. Můžeme říci, že domněnka, že většina respondentů začne v brzkém věku a bude to pro ně díky tomu snazší, se potvrdila. Většina respondentů měla dobrou zkušenost s učiteli, kteří jim na počátku poradili, byli to kolegové v kabinetě, v jednom případě dokonce inspektor a respondentova maminka, sama učitelka. Nicméně se všichni shodují, že si na většinu věcí museli přijít sami.

5.2.4 Profesionální rozvoj v učitelství

Další otázka se týkala rozvoje v učitelství. Ptala jsem se respondentů na to, jak se ve své praxi rozvíjeli a jaké kurzy navštěvovali nebo navštěvují. Dá se říci, že profesionální rozvoj se odehrával ve třech rovinách. V oblasti předmětů, které pedagogové vyučují, v kariérním postavení a v rovině různorodých dovedností pedagoga. Tento rozvoj v učitelství samozřejmě hlavně souvisel s předmětem, který vyučují.

Nejdříve se zaměříme na rozvoj v oblasti vyučovaných předmětů. Obě učitelky chemie, respondentka 1 a respondentka 2, navštěvují pravidelně chemická školení, každá jiné. První z nich absolvuje každý rok letní třídní kurzy a také navštěvovala seminář o tom, jak motivovat studenty ke studiu přírodovědných předmětů. Druhá dochází na Veletrh nápadů učitelů chemie, který organizuje Česká společnost chemická spolu s Přírodovědeckou fakultou a VŠCHT, absolvuje různé mezinárodní kurzy pro chemiky. Učitelé anglického jazyka jsou respondentka 3 a respondent 6. Učitelka dochází na kurz angličtiny pro profesionály (CPE). Učitel navštěvuje různé semináře, konference a soustředění angličtiny. Byl také třikrát na čtrnáct dní na zahraničním školení v rámci mezinárodního projektu Comenius. Učitelé odborných předmětů jsou respondenti 2, 5 a 7. Respondentka 2 vyučuje IT technologie, proto dochází na školení v této oblasti. Zároveň je certifikovaným lektorem softwarové mezinárodní firmy Autodesk, to znamená, že má oprávnění vydávat certifikáty studentům. Respondentka 5, která učí odborné předměty týkající se gastronomie, navštěvuje kulinářské kurzy kuchařského umění v Praze. Dříve také, když bydlela na Moravě, chodila

pravidelně na stolovací a kuchařská školení. Respondent 7 učí odborné knihkupecké předměty, ale žádné kurzy v tomto oboru nenavštěvuje ani nikdy předtím nenavštěvoval.

Dále uvedeme rozvoj v kariérním postavení. Respondentka 1 a respondent 6 usilovali o přestup ze základní školy na střední, což se jim nakonec povedlo. Důvodem byli personální změny nebo potřeba posunout se dál. Oběma lépe vyhovuje způsob výuky na střední škole. Dvě respondentky 1 a 3 se staly výchovnými poradci po dvouletém studiu na pedagogické fakultě, zároveň obě dvě přemýšlely o postu ředitele. Respondentka 3 si dokonce udělala manažerský kurz v Národním institutu dalšího vzdělávání. V obou případech z toho sešlo, kvůli obavám z přílišného papírování při práci.

Respondentka 3 uvedla, že *„říkala jsem si, co se v tom učitelství ještě dá, tak jsem si udělala manažerský studium v Národním institutu dalšího vzdělávání, říkala jsem si, že bych mohla být třeba ředitelkou, pak jsem docela o to usilovala, ale ve finále jsem si řekla, že se mi moc asi nechce, protože je to až moc papírování.“*

Další vzdělávání v nejrůznějších dovednostech, které učitelé podstoupili, probíhalo formou kurzů. Respondentka 1 a respondent 7 jsou lyžařskými instruktory a jezdí se žáky na lyžařské kurzy. Respondent 7 má ještě záchranářský kurz a respondentka 1 absolvovala cyklistický kurz. Tři z respondentů 1, 2 a 7 jsou maturitními komisaři. Respondenti 1 a 6 si ještě občas doplňují své vzdělání semináři týkající se pedagogiky a psychologie (syndrom vyhoření, stresové situace, práce s dyslektiky).

Lze říci, že všichni dotazovaní učitelé obohatili svou pedagogickou činnost nějakým kurzem či školením, což je jejich povinností ze zákona. Na základě rozhovorů se můžeme domnívat, že skoro všichni učitelé považují další pravidelné vzdělávání za důležité. Šest ze sedmi respondentů stále zlepšuje a rozvíjí své pedagogické dovednosti v oblasti svých vyučovaných předmětů, aby mimo jiné nezaostávali za pokrokem a změnami ve svých oborech. Většina učitelů byla velmi akční, snažila se získat vzdělání v co nejširším záběru (nejen ve svém oboru), aby byli co nejvíce užiteční pro vedení školy i pro studenty. Dva respondenti absolvovali pedagogicko-psychologické školení (sebe-školicí), další dva získali certifikát sportovního instruktora, tři se vyškolili na inspektora maturitní komise a dva se stali výchovnými poradci. Autorka předpokládala, že více aktivit vyvinou učitelé anglického jazyka, aby si udrželi aktivní znalost jazyka a stíhali rozvoj nových technologií. Nakonec více kurzů absolvovali chemici, protože i v této oblasti vznikají nové poznatky a dochází

k dalšímu využití stávajících vědomostí. Předpoklad, že učitelka IT technologií musí neustále držet krok s dobou, se samozřejmě potvrdil.

5.2.5 Změny ve školství

Následující otázka, kterou jsem v tomto okruhu učitelům položila, byla otázka týkající se změn ve školství během jejich pedagogického působení. Učitelé mluvili o významnějších i menších změnách ve školství, které nastaly během jejich praxe. Vnímali je jak pozitivně, tak negativně. Zmínili se také o tom, co se nezměnilo, ale co by se podle nich změnit mělo.

Jednou z nejvíce respondenty zmiňovaných změn byla změna Školního vzdělávacího programu. Program vycházel z nového Rámcového vzdělávacího programu a každá škola si musela vytvořit svůj vlastní. Tato změna se výrazněji dotkla respondentů 1, 4, 5, 6 a 7. Učitelé ji brali spíše negativně. Například respondentka 1 si myslí, že měnit Školní vzdělávací program se moc neosvědčilo, obzvláště snaha o prolínání předmětů. Na jejich škole to moc nezafungovalo, bylo těžké sestavovat rozvrh. Pozitiva vidí v tom, že se díky tomu vytvořilo více projektů s průřezovými tématy. Respondentka 5 a respondent 6 se shodují v negativním názoru, že není dobře dělat pro každou školu program zvlášť, protože to vede ke komplikacím s přestupem žáků ze školy na školu.

Respondentka 5 uvedla: „*Protože když pak děti přecházejí ze školy na školu, tak mají potom problémy.*“

Naopak respondent 7 ve změně vidí spíše pozitivum. Jejich škola totiž vyučuje ojedinelý obor, a to knihkupecký. Mohli si tudíž vše uspořádat podle sebe a učitel si myslí, že to škole prospělo. Další velké změny vidí učitelé v rozvoji technologií. O tomto postupu vpřed se zmínili respondenti 2, 3 a 7. Respondentka 3 a respondent 7 ve svých oborech (anglický jazyk a knihkupecké předměty) technologie velice využívají (např. interaktivní tabuli, prezentace, pouštění videí) a vnímají jejich rozvoj jako zásadní přínosnou změnu ve školství. Respondentka 2 vyučuje IT technologie, které se neustále vyvíjejí. Co jí ovšem na vývoji vadí je, že děti na základních školách, místo toho aby počítali a psali, dostanou tablety, naučí se na nich pracovat, ale nezískají dobré základy psaní a počítání. Negativní změnu ve schopnostech žáků vnímá respondentka 2 a také respondentka 5, obě si myslí, že žáci mají nedostatek základních znalostí ve čtení, počítání a používání vzorečků, což se pak projeví dále na středních školách.

Respondentka 5 (vyučuje odborné gastronomické předměty) uvedla, že „*v našem oboru je potřebná logická matematika, když se dítě podívá na restauraci, tak už musí vidět, že*

je tam pět stolů po čtyřech, musí vědět kolik tam je míst a ne aby počítal každý zvlášť, chybí jim ta představivost. Málo i čtou a mají malou slovní zásobu, to si myslím, že jde oproti dřívějšímu hodně dolů.“

Další negativní změna, o které se zmiňují respondenti 5 a 6, je proměna postoje vůči učitelům, jak žáků, tak rodičů. Učitelé vnímají, že žáci i rodiče k nim mají horší přístup než předtím. Pociťují ztrátu prestiže svého povolání. Nelze však říci, čím je to způsobené.

Respondentka 5: *„Přijde mi, že učitelská profese není tak vážená jako dříve. Nevím, čím je to způsobené...“*

Respondent 6: *„Jinak možná malinko ztráta prestiže, nebo spíše určitého pohledu na učitele a postoj rodičů ke škole...“*

Respondenti 2 a 7 se zmínili o tom, co se nezměnilo, ale co by se podle nich změnit mělo. Mluvili o platech učitelů. Podle jejich názoru je plat stále moc nízký a to vede k tomu, že nakonec nikdo nebude chtít učit. Respondentka 3 ještě zmínila, že jí vadí, že se nic nezměnilo v oblasti vyučování jazyků, pořád je hodně dětí v jazykových třídách. Pro ni, jako učitelku angličtiny, je to velké mínus, nestíhá děti naučit více látky.

V předchozí otázce (profesní rozvoj v učitelské profesi) jsme se dozvěděli, že tři respondenti jsou maturitními komisaři, ale je zajímavé, že pouze jedna respondentka pociťovala jako změnu státní maturity. Můžeme říci, že v rozhovorech uvedli respondenti celkem pět výraznějších změn, které se jich během jejich kariéry dotkly. Byla to změna Školního vzdělávacího plánu, pokrok technologií, menší znalosti a dovednosti žáků získané na základní škole, ztráta prestiže povolání a státní maturity. Je potřeba také podotknout, že respondenti uvedli i změny, které se nestaly, a to nízké platy učitelů a příliš velký počet studentů v jazykových třídách.

Na základě rozhovorů se lze domnívat, že nejvýraznější změnou ve školství pro učitele byla změna Školního vzdělávacího plánu, protože ji zmínilo pět ze sedmi respondentů ve svých odpovědích. Druhou nejvíce udávanou změnou, která výrazně ovlivnila školství a systém vyučování, byl pokrok technologií. Tu uvedli tři učitelé. Dvěma respondentkám vadila nedostatečná vzdělanost žáků získaná na základních školách, která se poté projevila na středních školách. Dva učitelé pociťují ztrátu prestiže povolání a horší chování žáků a rodičů vůči nim. Pouze jedna respondentka se neutrálně zmínila o změně maturit na státní maturity. Celkově názor učitelů na změny byl různorodý. Názory byly jak pozitivní, tak negativní.

Autorka očekávala, že učitelé budou více zmiňovat změnu, která se nestala, tj. větší navýšení platů, ale nakonec se o tom zmínili jen dva respondenti.

5.2.6 Odchod z učitelského povolání

Zde jsem se ptala učitelů, jestli někdy uvažovali o odchodu ze svého povolání a jestli ano, tak proč. Většina respondentů opravdu přemýšlela o změně svého povolání z mnoha různých důvodů, ale všichni nakonec zůstali ve školství.

Nejčastějším námětem opuštění učitelské profese byl malý plat učitelů. Shodli se na tom respondenti 2 a 6. Respondentka 2 chtěla tedy odejít ze školství kvůli nedostatku financí. Měla vystudovanou fakultu strojní na ČVUT. Zkoušela různé pohovory ve firmách, ale protože měla malé děti, nikde ji nechtěli přijmout. Sama to okomentovala slovy, že „*byly holt devadesátá léta*“. Později, když děti vyrostly, už neměla chuť zkoušet něco jiného kvůli vyššímu věku. Respondent 6 uvažoval o odchodu jednak kvůli malé mzdě učitelů, a také proto, že měl vystudovaný ještě cestovní ruch (předpokládal, že tam vydělá více peněz). Nakonec ale oba respondenti zůstali u učitelské profese. Respondentka 2, protože neměla moc jinou možnost a respondent 6 kvůli tomu, že ho učitelství více naplňuje. Respondentka 1 dokonce v průběhu svého pedagogického působení dostala nabídku jít zpátky k vědě, jelikož vystudovala VŠCHT. Uvažovala o odchodu, ale nakonec z rodinných důvodů (nemoci jejího syna) musela zůstat ve školství, protože věda by pro ni byla moc náročná. Přemýšlela o změně povolání i později, ale stejně jako respondentce 2, ji v tom bránil vyšší věk a myslela si, že je na to již pozdě.

Respondentka 3 zase uvedla, že „*ano uvažuji o tom každý druhý týden. Mě baví ty děti, pracovat s nima mě fakt baví, ale otravuje mě to okolí, ani bych neřekla, že je to kvůli prestiži nebo neprestiži, někdo si stěžuje, že učitelé mají malé platy nebo nejsou dostatečně uznávaní, to mě asi tak nepřijde nebo nevadí...*“ *Vadí mi, ale občas výmysly Ministerstva, přijde mi, že občas to nikam nevede, viz. třeba ta inkluze, je to další papírování, pro ty děti to nemá žádný význam.*“ Z učitelského povolání ale zatím neodešla.

Respondentku 4 vždycky lákalo zkusit něco jiného než práci ve školství. Nikdy ale nic jiného nezkusila. Nebránila by se příležitosti, kdyby se nějaká naskytla, ale nadobro opustit školství by se ji nechtělo.

Respondentka 5: „*Uvažovala jsem spíše nuceně, protože to, že jsme odcházeli z Moravy bylo tím, že jsem tam ztratila místo, v tu chvíli jsem začala uvažovat o tom, že už se*

do školství nevrátím, že už asi místo nenajdu, ale tady v Praze, úplně náhodně se mi podařilo sehnat práci ve školství.“

Respondent 7 učí na dvou školách a k tomu je ještě spoluvlastník kavárny a dělá tam také barmana, tudíž má více povolání. O odchodu ze školství uvažoval, nakonec se rozhodl zůstat, protože ho to baví. Nedokázal by si ale představit, že by pouze učil, to by nechtěl.

Nakonec lze tedy říci, že dva respondenti uvažovali o odchodu z učitelského povolání ze stejných důvodů a to finančních. Opustit učitelskou profesi chtěli i ostatní učitelé, každý ale kvůli něčemu jinému (nucený odchod, nabídka, okolí atd...). Všichni respondenti nakonec z učitelské profese neodešli, kvůli tomu, že je učit baví, kvůli výhodným časovým možnostem nebo bohužel kvůli tomu, že jim ani nic jiného nezbývalo.

Autorka předpokládala, že hlavně muži budou řešit finanční situaci ještě jinými zaměstnáními, aby uživilí rodinu, což se jí potvrdilo.

5.3 Profesní vývoj

Do tohoto okruhu spadaly tři otázky, které se týkaly přístupu učitelů k vyučování a jeho případné změny, pohled respondentů na žáky na začátku jejich profesní kariéry a dnes a cílů do budoucna.

5.3.1 Filosofie (přístup k) vyučování

V této části jsem zjišťovala, jaký mají učitelé přístup k výuce a k žákům, a také jestli ho v průběhu praxe změnili. Nedá se říci, že by všichni měli jednotný styl vyučování, ale shodné postupy zde byly.

Respondenti 2, 4, 5 a 7 používají při svém výkladu prezentace (které si většinou vytváří sami). Respondentky 4 a 5 navíc dávají velký důraz na vytváření prezentací žáky.

Respondentka 4 uvedla, že *„učím na gymnáziu, kde jsou vybraní studenti, mám ráda, když přichází se svými prezentacemi. Studenti tomu dodávají úplně jiný rozměr a náboj.“*

Respondentka 5: *„Učím převážně formou prezentací, které si připravuji na každou hodinu a zadávám za úkol studentům prezentace udělat.“*

Respondentka 2, kromě používání prezentací v hodině, má ještě několik dalších způsobů. Neuznává frontální vyučování, *„v němž učitel řídí učební činnost velké skupiny žáků současně.“* (Vališová, Kasíková, 2011) Požaduje od studentů odezvu. Její žáci si musí tvořit digitální sešity a do nich si zapisovat učivo. Dostávají také každou hodinu krátké

pětiminutové testy, které píšou do e-mailu a následně je učitelce odešlou. Nesmí z testu dostat hůř jak za 3, jinak ho musí opakovat. To se jí velmi osvědčilo, protože se studenti látku nakonec opravdu naučí a jsou jí následně vděční.

Respondentka 2 uvedla, že *„zavedla jsem, že testy musí projít do trojky. Jakmile mají žáci hůř jak za tři, píšou test za týden znova a posléze když to zase neudělají alespoň na trojku tak znova. Je to potom krásné, když za mnou přijdou ve vyšších ročnících žáci s tím, že získali někde třeba u filmu menší práci, na základě toho, že uměli látku, kterou jsem je já nadrtila těmi testy.“*

Učitelka je tedy spíše přísnější a autoritativnější typ. Její přístup k vyučování se vyvíjel a částečně se proměňuje s vyvíjejícími se technologiemi. Respondentka 4 (učitelka chemie) se naopak za příliš autoritativní typ nepovažuje. Kombinuje frontální styl výuky (aby stihla naučit to velké množství látky, které studenti potřebují k přijímačkám) a zapojení studentů do výuky. Její styl výuky se změnil tak, že od převažující frontální výuky přešla k většímu zapojování žáků. Respondentka 5 (učí odborné gastronomické předměty) svůj přístup změnila, dříve učila podle státních osnov a učebnic, dnes (jak již bylo zmíněno) používá v hodinách hlavně prezentace. Má zajímavý styl hodnocení žáků ve výuce. Požaduje po studentech, aby se hodnotili sami navzájem a hlavně tak, aby je to bavilo. Vyžaduje od žáků respekt, ale zároveň s ní žáci mohou bez obav komunikovat. Posledním dotazujícím, který využívá převážně prezentací je respondent 7. Ten v hodinách ctí hlavně pořádek.

Respondent 7 uvedl, že *„základ je, že musí být pořádek. V tomhle mi poradil můj bratr, protože je taky učitel, říkal, že musím nejdříve utáhnout šrouby a potom je povolit, ne obráceně. Zjistil jsem, že děti mají rádi, když je ve třídě pořádek, když je ten učitel přísnější, ale zároveň komunikativní a dobrý vztah. Mít tam absolutní pořádek a zároveň dobrý vztah.“* Lze tedy říci, že tento učitel je kombinací autoritativního a sociálního typu učitele (viz. teoretická část práce). Říkal také, že když už si na tuto strategii vyučování přišel, tak ji dále neměnil.

U respondentky 1 (vyučuje chemii) dříve převládal frontální styl učení (to znamená, že vykládala a žáci poslouchali). V průběhu své praxe zkoušela i projektové vyučování (žákům zadávala každý týden jiný projekt), ale kvůli velkému počtu studentů ve třídě to nešlo. Dnes je její filosofie taková, že k vyučování přistupuje pořád převážně frontálně, ale snaží se vymýšlet pro žáky různé aktivity, jako například práci ve skupinách, aby se v hodině také zapojili. Myslí si ale, že nemá jednotnou filosofii, žáci jsou podle ní různí a svůj přístup k nim

upravuje podle toho, koho zrovna učí. Někomu zadává více aktivit, jinému zase více látku vykládá. Respondentka samu sebe považuje spíše za autoritativní, přísnější typ učitelky s tím, že se s ní dá v klidu dohodnout. Hlavním „heslem“ respondentky 3, která vyučuje anglický jazyk, je zanechat na žácích stopu.

Respondentka 3: *„Co se týká angličtiny, tak na střední škole je to pro ně většinou poslední šance, jak se ten jazyk trochu naučit. Většina z nich si neuvědomuje, že pokud nepojede do anglicky mluvící země, že už se třeba s tím jazykem úplně moc nesetká, ale všichni od něj vyžadují, že ho má umět. Takže pro mě ta filosofie není do nich „narvat“ co nejvíc, ale aby odešli ze školy a dovedli se tou angličtinou uplatnit.“*

Tato učitelka proto v hodinách procvičuje se žáky psaní dopisů a žádostí o zaměstnání. Jde jí hlavně o to, aby se studenti domluvili a uměli v jazyce fungovat, alespoň na úrovni středně pokročilých. Má také snahu své žáky podporovat v udělání si anglických certifikátů a zkoušek. Svou filosofii učení moc neměnila. Ke studentům je spíše přátelská. Respondent 6, taktéž učitel angličtiny, vidí změnu ve svém přístupu vyučování v tom, že ze začátku toho chtěl po žácích příliš mnoho. Dnes už dokáže více žáky pochopit a odhadnout. V hodinách se snaží se žáky komunikovat co nejvíce v anglickém jazyce a pracovat podle učebnice. Považuje se za více kamarádského než autoritativního učitele.

Celkově lze říci, že každý z respondentů má vlastní specifický způsob učení. Předpokládala jsem, že učitelé odborných předmětů budou mít svou filosofii učení trochu jinou než ostatní učitelé, moje teorie se mi však nepotvrdila. Čtyři respondenti jsou spíše autoritativní typy s rysy sociálního učitele, zbývající tři jsou výrazněji sociální. Nevidím žádnou souvislost mezi typem učitele a filosofií jeho učení. Všichni kombinují podle svých představ různé metody. U některých lze najít shodné postupy. Je zajímavé, že učitelé stejných předmětů mají podobný styl. Obě učitelky chemie kombinují frontální učení se zapojováním žáků do výuky. Učitelé angličtiny vyučují spíše interaktivně, snaží se zapojovat žáky. Na základě rozhovorů můžeme říci, že většina dotazovaných ke svému způsobu výuky dospěla postupně s přibývajícím zkušenostmi. Výraznější změnu umožnil nástup nových technologií.

5.3.2 Pohled na žáky

Zajímalo mě, jak se učitelé dívali na žáky v počátcích své pedagogické kariéry a jaký pohled mají na ně dnes. Jestli by vůbec nějaký rozdíl našli. Někteří dotazovaní opravdu pociťují změnu, jiní ne tak výrazně.

Respondentka 1 si myslí, že se žáci méně zajímají o učivo a jsou méně samostatní, než na začátku jejího pedagogického působení.

Respondentka 1 uvedla, že *„dříve jsem jim neříkala, kdy bude písemná práce, co bude v písemné práci, dnes říkám studentům vše.“*

Vidí tedy největší rozdíl v samostatnosti a zvědavosti. Podle učitelky však nelze toto mínění vztáhnout úplně na všechny, přece jenom jsou žáci různorodí. Respondentka 3 začala učit předtím, než měla své vlastní děti a právě v tomto období vnímala žáky jinak, než v době po dětech. Dříve nevnímala jejich problémy, připadalo jí, že jsou žáci líní a zlobiví, dnes už je dokáže více pochopit. Respondentka 4 vidí rozdíl hlavně generační. Na počátku její pedagogické činnosti jí bylo 22 let, tudíž byla ke studentům věkově blíže, takže je brala jako své vrstevníky. Dnes je to jiné, snaží se mít k žákům lidštější přístup a myslí si, že i sami studenti jsou rozdílní oproti dřívějšku – sebevědomější.

Respondentka 4 uvedla, že *„hlavně ty děti jsou jiné, jiná generace, takoví počítačovní „domorodci“, velmi temperamentní.“*

Respondentka 5 vidí rozdíl daný pokrokem v technologiích. Dříve žáci více naslouchali učitelům, brali od nich informace. Dnes jsou žáci rychlejší ve vyhledávání informací na internetu, ale neumí je zpracovávat. Stejně jako respondentka 1 si myslí, že jsou velké individuální rozdíly v jednotlivých žácích.

Respondenti, kteří nepociťují výrazné změny jsou 2, 6 a 7. Respondent 6 přece jen vnímá lehký rozdíl v inteligenci žáků, nyní jsou podle něj méně schopní. Respondent 7 je spokojen s přístupem žáků k učení a respondentka 2 má po celou dobu praxe stejný pohled na žáky, nedokážou ji rozčítit.

Na závěr tedy můžeme říci, že lehká většina (4 dotazovaní ze 7) pociťovala větší, ale různorodou změnu v pohledu na žáky. Bylo to způsobeno buď generačním posunem, nebo u žen tím, že měly vlastní děti a také opravdu změnou v chování žáků, pro které nemají učitelé jasné vysvětlení.

5.3.3 Cíle do budoucna

Poslední otázka se týkala pracovní budoucnosti respondentů. Ptala jsem se jich, jaké mají pracovní plány a jestli chtějí zůstat u učitelského povolání.

Respondentky 1, 2 a 5 se chystají v rozmezí několika let do důchodu. Když jsem se jich ptala, zdali chtějí i v důchodu učit, všechny se shodly na tom, že ano, ale jen v případě, že

by učily méně. Mají pocit, že ke stáru by mohly studenty přestat stíhat a obávají se, že by nebyly schopny předat tolik, co si myslí, že je potřeba. Respondentka 2 má dokonce dohodu se svým mladším kolegou, že jí upozorní, až na ní bude poznat, že to nezvládá, a že je čas odejít.

Respondentka 2: *„tak jsem domluvená se svým o deset let mladším kolegou, že až bude na mě poznat, že nestíhám studenty, tak mi to řekne.“*

Respondentka 3 nemá tak úplně cíl, má spíše sen, a to založit si literární kavárnu. Zároveň ji ale učení baví a nechce ho úplně opouštět. Ráda by do budoucna zůstala třeba na poloviční úvazek, ale rozhodně neplánuje u učitelského povolání setrvat na plný úvazek. Respondentka 4 by ráda v budoucnu spolu s kolegy napsala srozumitelnou a praktickou příručku chemie proloženou různými obrázky.

Respondentka 4: *„Chtěla bych zkusit nějaké změny, třeba právě napsat nějakou pěknou a praktickou příručku, středoškolskou příručku. Mně by se líbila nějaké hezká moderní učebnice, doplněná obrázky, odkazy na dobré zdroje, já mám za těch let informací spoustu. Mě to napadlo hlavně v době, kdy jsem potkala moji bývalou studentku, která mi řekla, že studuje knižní grafiku. Představovala bych si to ze začátku tak, že by to byl možná jen menší projekt pro naši školu, videozáznamy studentů při pokusech atd...“*

Respondenti 6 a 7, oba muži, žádné jiné cíle do budoucna nemají. Jsou naprosto spokojení se svým nynějším stavem. Chtějí v něm setrvat co nejdéle.

Závěrem můžeme říci, že plány učitelů do budoucna jsou ovlivněny věkem a pohlavím. Ženy jsou akčnější a přemýšlejí více o budoucnosti než muži, kteří jsou spokojení se současným stavem a žijí spíše přítomností. Tři učitelky se chystají do aktivního důchodu, s představou částečného úvazku ve škole. Další dvě učitelky mají různé plány a sny, které by chtěly zrealizovat. Učitelé žádné změny do budoucna neplánují.

Závěr

Přes všechny těžkosti, které provázejí učitelské povolání, jako je nízké platové ohodnocení, náročná práce se studenty i s rodiči, respondenti setrvávají v zaměstnání a chtějí v něm pokračovat a dále se vzdělávat.

Zjistila jsem, že hlavní motivací k výkonu učitelskému povolání byly určité výhody a to dlouhá dovolená, volné víkendy a tím lepší možnost skloubení povolání s péčí o rodinu. Dalším důvodem byla kreativita povolání a možnost práce s mladými lidmi, která je pro učitele zábavná a zajímavá. V průběhu učitelské praxe se respondenti vzdělávali ve svých oborech nutných k vykonávání praxe, ale i v jiných oblastech, které rozšířily možnost jejich uplatnění. Kvůli nízkému finančnímu ohodnocení vykonávají často více zaměstnání. V budoucnosti chtějí i přes všechny těžkosti setrvat u učení a to i v důchodu na částečný úvazek, protože je to naplňuje.

Chtěla jsem upozornit na toto povolání a vyzdvihnout jeho význam, aby si mladí lidé, uvědomili, jak je důležité a že na dobré výchově a vzdělání stojí budoucnost národa, a že kantoři přes všechny obtíže vytrvale vykonávají toto povolání.

Z práce vyplývá, že by pedagogické fakulty měly dávat větší důraz na přípravu studentů pro praxi, a že by nejspíš mělo vedení škol poskytnout začínajícímu kantorovi větší pomoc v podobě dohlížejícího zkušeného kolegy. Pro mladé lidi by měla být lákavá hlavně velká kreativita tohoto povolání a možnost získávání celoživotního vzdělávání a nových zkušeností a poznatků. Učení na střední škole může být pro ně zajímavé z hlediska práce s již poměrně dospělými a chytrými lidmi, kteří jsou hlavně z počátku mladým pedagogům blízcí věkem, jak potvrdila zkušenost některých učitelů, kteří na začátku kariéry učili na základní škole, ale to je jen utvrdilo v přesvědčení, že střední škola je pro ně mnohem zajímavější a přínosnější.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

DVOŘÁČEK, Jiří. *Základy pedagogiky*. V Praze: Oeconomica, 2014. ISBN 978-80-245-2014-8.

KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: HANEX, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.

KOHNOVÁ, Jana. *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Praha: Univerzita Karlova, 2004. ISBN 80-7290-148-6.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Cesty dalšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-114-6.

PODLAHOVÁ, Libuše, ed. *Učitel sekundární školy I: studijní opora*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. ISBN 978-80-244-1828-5.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vyd. Praha: Portál (vydavatelství), 2003. ISBN 80-7178-772-8.

SPILKOVÁ, Vladimíra a Anna TOMKOVÁ. *Kvalita učitele a profesní standard: výzkumný záměr Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-7290-496-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál (vydavatelství), 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Elektronické dokumenty:

Národní institut pro další vzdělávání - profil organizace [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: http://www.nidv.cz/cs/download/NIDV_profil_organizace.pdf

Přehled jazykových zkoušek a certifikátů [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.jazykovezkousky.cz/CELTA>

Přehled jazykových zkoušek a certifikátů [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: www.jazykovezkousky.cz/TEFL

Statistické ročenky školství – výkonové ukazatele

Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb.

MŠMT: Zákon o pedagogických pracovnících [online]. Praha, 2004 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z http://www.msmt.cz/file/38850_1_1/

Zákon o vysokých školách č. 137/2016 Sb.

MŠMT: Zákon o vysokých školách [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/37689_1_1/

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení učitelů dle předmětů.....	22
Tabulka 2: Zastoupení žen a mužů v různých stupních vzdělání v roce 2014/2015	23
Tabulka 3: Počty učitelů ve vzdělávacích stupních ve školním roce 2015/2016	25
Tabulka 4: Počty učitelů ve vzdělávacích stupních ve školním roce 2014/2015	25
Tabulka 5: Počty učitelů ve školním roce 2013/2014	25
Tabulka 6: Počty učitelů ve školním roce 2012/2013	26
Tabulka 7: Počty učitelů ve školním roce 2011/2012	26
Tabulka 8: Počty učitelů ve školním roce 2010/2011	26
Tabulka 9: Základní informace o respondentech	28

Příloha A – Rozhovory

Respondentka 1

1. Okruh - Základní informace

- Věk – 57 let
- Pohlaví - žena
- Délka pedagogické praxe – 26 let
- Vyučované předměty – Chemie, biologie

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodla stát učitelkou?**

Já jsem se úplně nerozhodla ze začátku, dalo by se říct, že jsem začala učit po mateřské dovolené, měla jsem malé děti a bylo to myšlené tak, že si to jen vyzkouším, šla jsem jen na záskok, místo mý známý, a pak se mi to zalíbilo. Mělo to také výhody, že jsem měla prázdniny a nemusela jsem řešit, co udělat s malými dětmi. Předtím jsem pracovala ve výzkumném ústavu na experimentální virologii, ale nechtěla jsem se tam vrátit, protože virologii může být v podstatě i nebezpečná a měla jsem malé děti a časově náročná. Začala jsem učit jakoby prozatímne a nakonec jsem si řekla, že u toho tedy zůstanu. Kdysi dávno když jsem studovala na gymnáziu tak jsem tou učitelkou chtěla být, ale potom jsem viděla, jak ty gymnazisti jsou oškliví na kantory a opustilo mě to a šla jsem studovat přímo jen chemii.

- **Proč jste se rozhodla stát učitelkou? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**

Ze začátku to tedy bylo takové, že jsem se nerozhodla stát učitelkou, ale jen jsem to zkusila. Vyhovovalo mi to z rodinného důvodu a pak mě to začalo i bavit a přišlo mi to jako přínosné povolání. Stalo se tedy z toho povolání, které mě baví, kdyby nebavilo, tak ho nedělám. V rodině jsem učitele neměla, nebyla to rodinná tradice.

3. Okruh – Kariéerní dráha

- **Jak jste získala pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**

Mám přírodovědecké vzdělání, to znamená, že mám doktorát z přírodních věd. Dělala jsem pětiletou vysokou školu obor chemie, ukončenou státnicí a poté jsem si udělala doktorát z přírodních věd. Pedagogické vzdělání jsem si dodělávala až když jsem začala učit, dodělala jsem si pedagogické minimum. To jsem si dodělávala při práci.

- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)** Pracovala jsem ve výzkumném týmu v malém týmu a poté jsem šla na mateřskou dovolenou. Práce ve výzkumném ústavu byla úplně jiná než učit ve škole, ale musím říci, že mi práce v ústavu alespoň prohloubila mé vědomosti, které můžu předat žákům.

- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**

Začala jsem na základní škole, kde jsem rovnou dostala plný úvazek a třídnictví v pátém ročníku tenkrát. Šla jsem tam na záskok, ale měsíc už tam nikdo chemii neučil, neměli tam chemika, takže jsem do toho spadla, dalo by

se říci „rovnýma nohama“. Takže tam nebyl žádný chemik, takže mi nikdo nepomohl, ale ostatní kolegové mi pomohli v třídnických věcech. Učila jsem osmé třídy a deváté třídy a byly to děti v pubertě, takže začátky nebyly opravdu jednoduché.

- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvovala?**

Já jsem začala na základní škole a po 13 letech jsem přešla na gymnázium, tam si člověk musel zvyknout na jiný způsob výuky a musím říci, že lepší. K přestupu mě vedly personální změny na základní škole, ale potom jsem si řekla, že se alespoň posunu dále. Již jednou jsem chtěla přestoupit ze základní školy na střední školu, ale nakonec z toho nějak sešlo. Co se týče kurzů a dalšího vzdělávání, tak v podstatě každý rok, co jsem na gymnáziu, hned od začátku jsem začala chodit na kurzy, navázala jsme kontakt s VŠCHT, který dělají pro středoškolské učitele letní školu chemie a i přes rok dělají různá školení. Jezdím na letní školu chemie, tři dny v srpnu, mohou tam jezdit i nadaní studenti, tam jsou zajímavé přednášky. Během roku mám jeden až dva kurzy, na téma, které mě rozvine i v profesní oblasti, aby člověk běžel s dobou. Takže převážně chodím na školení v oblasti chemie, ale byla jsem i na školení v oblasti pedagogiky a psychologie. Stresové situace, syndrom vyhoření atd...Dále mám také školení zdravotníka, instruktora cykloturistiky a lyžařského instruktora. Také jsem absolvovala seminář o tom, jak motivovat studenty ke studiu přírodovědných předmětů. Udělala jsem si kurz maturitního komisaře, to bylo v roce 2010, kdy započaly státní maturity.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Byl to školní vzdělávací plán, to byla zásadní akce, to se muselo vypracovat, protože ministerstvo určilo RVP. Pak státní maturity. To jsou asi nejpodstatnější změny. Byla snaha, aby se to prolínalo, mezipředmětový vztahy na gymnáziu, to moc nejde kvůli rozvrhu, ale jsou tu i různé projekty, vytvoří se průřezová témata.

- **Uvažovala jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Jednou jsem uvažovala, že se vrátím zpátky k vědě, dokonce jsem i měla nabídku, ale pak jsem z rodinných důvodů do vědy nešla, tenkrát mi onemocněl syn a věda je časově náročná, tak jsem tam nešla. A pak už jsem si myslela, že je pozdě se vrátit ke vědě.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnila?**

Dříve byl frontální přístup k vyučování, kdy učitel něco vykládá, žáci poslouchají. Také jsem zkoušela projektové vyučování, to je, že žáci dělají každý týden třeba jiný projekt, na jiné téma, ale když máte ve třídě 33 žáků, tak se to moc nedaří. Moje filosofie je frontální vyučování s prolínáním aktivit, kde se zapojují všichni, např. práce ve skupině atd...Vidím rozdíl mezi mladšími a staršími dětmi, mladší jsou hravější, takže jim vymyslím různé zábavné aktivity, kdežto starší spíše touží po nějakých novinkách nebo chtějí přispívat sami, takže jim dávám prostor aby se mohli oni sami projevit, aby byli samostatnější...tudíž nemám jednotnou filosofii, studenti jsou různorodí nedá se to zobecnit...Ještě bych asi řekla, že jsem možná spíše autoritativní typ, přísnější, ale zase dokážu žákům vyjít vstříc a domluvit se s nima.

- **Jak jste se dívala na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**
Když bychom to zobecnili, rozdíl je střední a základní škola, na zákl. je to více o výchově, na gymnáziu je to obráceně, není tu problém s dětma, jsou tu vzdělavatelní lidé. Obecně studenti mi přijdou dnes méně zvědaví, ale zase to nejde zobecnit, měla jsem i studenty v septimě, kteří byli zvědaví. A ještě jeden vývoj, přijdou mi studenti méně samostatnější, dříve se jsem jim neříkala, kdy bude písemná práce, co bude v písemné práci, dnes říkám studentům vše.
- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**
Nemám, chystám se do důchodu za tři roky, kdysi předtím jsem dělala i výchovného poradce. Jednou jsem uvažovala o konkurzu na ředitele, ale rozmyslela jsem si to, protože je to převážně papírování, řízení, ale už to není učení, takže bych neučila a to jsem nechtěla.
Plánuji odejít do důchodu, možná bych dál učila, ale jen kdybych dostala méně hodin.

Respondentka 2

1. Okruh - Základní informace

- Věk – 59 let
- Pohlaví - žena
- Délka pedagogické praxe – 30 let
- Vyučované předměty – IT, Cad systémy

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodla stát učitelkou?**
V podstatě po první mateřské dovolené, kdy jsem zjistila, že jako projektantka bych se nestihla starat o děti.
- **Proč jste se rozhodla stát učitelkou? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**

Já jsem chtěla kdysi, když jsem ještě studovala, jít na doktorandské studium a zůstat na škole, bylo mi to nabídnuto. Studovala jsem ČVUT, fakultu strojní. Nakonec mi to kvůli mému politickému zaměření a celkově kvůli mé rodině, nepovolili. Šla jsem tedy do praxe jako projektant, dělala jsem řídicí počítače do elektráren, mlékáren atd. A když se mi narodila první dcera, tak po tříleté mateřské, jsem se rozhodovala co dál. Kamarádka mi nabídla, jestli nechci jít učit. Já se tedy rozhodla, že půjdu do školství, protože s malými dětmi, to pro mě tenkrát bylo zvládnutelné. Nejdříve jsem nastoupil na elektrotechnickou střední školu, tam jsem učila mechaniky, technické kreslení, deskriptivní geometrii a programování a fyziku. Pak jsem záhy odešla na druhou mateřskou dovolenou a po téhle mateřské jsem ještě pár let učila na téhle škole. Pak jsem šla dělat předsedu maturitní komise na soudobou školu, což je tedy střední odborná škola sdělovací techniky. Ty mě tedy požádali, abych u nich pracovala, a já jsem řekla, že ano, ale že budu učit jen IT technologie. Od té doby jsem zůstala tam. Ve čtyřiceti letech, když mé mladší dceři bylo osm let, jsem chtěla zpátky do praxe, ale bylo to v 90. letech a s dvěma dětmi mě moc nikam nechtěli vzít. Co se týče rodiny, v té jsme učitele neměli.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získala pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**
Musela jsem si udělat pedagogické minimum, což je dvouleté studium, zakončené státními zkouškami. Mám celou řadu certifikátů z oblasti IT technologií.
- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**
Ze začátku jsem dělala projektantku, projektovala jsem řídicí počítače, do oblastí jako byly mlékárny a pivovary. To jsem dělala jen krátce. Poté jsem šla do školství a zůstala jsem tu.
- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**
První den ve školství byl strašný, nastupovala jsem až v půlce září. Připravila jsem se na výuku, věděla jsem samozřejmě co budu učit, ale nevyšlo mi to na celou hodinu. Nevěděla jsem, co mám dělat. Byla tam celá řada kolegů, kteří mi pomáhali, radili. Pomáhali mi hlavně kolegové na dané katedře, dodnes si předáváme různé zkušenosti. IT technologie je předmět, který se neustále rozvíjí.

- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvovala?**

Jsem certifikovaný lektor firmy Autodesk, tím pádem mám oprávnění studentům vydávat certifikáty s mezinárodní platností. Musela jsem tudíž navštěvovat školení, každý rok tyto školení musíme obnovovat, s rozvíjejícími se verzemi. Já jsem souběžně se svou výukou dělala lektorku pro firmu a školila jsem v ní. Certifikáty jsou v dnešní době potřeba, samotné studium nestačí.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?** Je to můj osobní názor, ale myslím si, že školství jede takovým „samohybem“. Každý ministr vymyslí „nějaké úžasnosti“ a s čím teda nesouhlasím a co je hodně vidět je slabota na základních školách, potom je to na středních školách vidět. Do školství se posílají různé projekty inspirované Amerikou, s čímž tedy nemohu souhlasit a dělají ty děti moc projektů, ale neumí číst psát a počítat. Bohužel v technických předmětech je to základ. Na naší škole máme různé obory, jeden obor je technické lyceum, tam jsou lidi, kteří měli stejný záprah jako na gymnáziích, byli přijímáni na vysoké školy bez přijímaček, bohužel dneska je to úplně jiné, úroveň klesla, to člověka pak mrzí. A co je tady problém a co stále převládá z dob komunismu, je kdo se učí je „šprt“. To si myslím je špatně. Myslím si, že je smutné, kam školství míří, nerozvíjí děti, učí je pracovat s tabletem, ale co z toho? Další problém je plat, mnoho mladých lidí po pedagogické fakultě nejde učit. Až odejde moje generace, nebude nikdo, kdo by učil odborné předměty. Na technických školách jsou většinou muži, kteří po padesátce odešli z firmy a svému oboru dobře rozumí, ale neumějí učit. U technických oborů je velký problém být technik a ještě teda pedagog. A pedagogika v člověku buďto je anebo není.
- **Uvažovala jste někdy o odchodu ze svého povolání?** Uvažovala, ve svých čtyřiceti letech, právě s ohledem na ty finance, což bylo někdy v roce 1997, kdy mé dceři bylo šest let. Zkoušela jsem různé pohovory, ale kvůli tomu, že jsem měla malé děti, mě nikde nechtěli. To byla holt devadesátá léta. Tak jsem nastoupila do školství. Když děti vyrostly, tak mi překážkou odejít ze školství byl zase vyšší věk.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnila?** Já v podstatě tím, že je to specifikum mého předmětu, ať už jsou to IT technologie nebo Cad systémy, tak moc neuznávám frontální výuku. To znamená, že chci vždy odezvu. Snažím se jim látku dovykládat, samozřejmě mám připravené i prezentace, chci, aby žáci měli i textový doprovod. Zároveň tím, že učím jenom na počítačích, tak chci po žácích, aby si tvořili digitální sešity, a v podstatě si vytvářejí vlastní manuály viz. třeba na ty Cad systémy, protože na to neexistují žádné manuály, takže oni si vytvoří vlastní. V Cad systémech nepotřebují umět nic nazpaměť. Dostávají také různá cvičení, krátké nebo i větší a závěrečné práce. Testy píšou do počítače, do mailu, protože, když píšou na papír, nemám šanci to po většině přečíst. Dávám jim většinou na konec hodiny krátké pětiminutové testy, které mi přes email odešlou a já je záhy opravím. A zavedla jsem, že testy musí projít do trojky. Jakmile mají žáci hůře jak za tři, píšou test za týden znova a posléze když to zase neudělají alespoň na trojku tak znova. Je to potom krásné, když za mnou přijdou ve vyšších ročnících žáci s tím, že získali někde třeba u filmu menší

práci, na základě toho, že uměli látku, kterou jsem je já nadržila těmi testy. Potom vidím smysl mé práce. Potom říká se o mě, že jsem přísná, někteří žáci za mnou přijdou a řeknou mi, že nejsem tak „hrozná“ jak se o mě říká a já to vím, já chci po žácích jen znalosti. Jsem tady od toho, abych je něco naučila. Ještě od žáků vyžaduji, aby se vyjadřovali slušně. Neustále se u mě moje „technika“ vyučování mění a vyvíjí. Když jsem začínala učit, tak jsme měli IQ počítače, což byly bedny, který vyhřívaly místnost. Pak přišly Windows. Počítače přišly do školství asi v roce 1992. Já na nich začala hned učit.

- **Jak jste se dívala na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?** Já tvrdím, že rozzuřit mě dokážou jen vlastní děti. Tím, že jsem začala učit až v pětatřiceti, tak víceméně stejný. Nenastoupila jsem do školství jako mladá dívka, tak už jsem byla z té pozice zralejší ženy.
- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**
Vzhledem k tomu, že mám rok do důchodu, tak mám cíle takové, že zůstanu ve školství, ale protože učím tento nebezpečný předmět, tak jsem domluvená se svým o deset let mladším kolegou, že až bude na mě poznat, že nestíhám studenty, tak mi to řekne, protože studenti vás během pěti minut otestují co, umíte a co neumíte.

Respondentka 3

1. Okruh - Základní informace

- Věk - 42
- Pohlaví - žena
- Délka pedagogické praxe – 22 let
- Vyučované předměty – Anglický jazyk (dějepis, zsv)

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodla stát učitelkou?**
Já jsem se vůbec nerozhodla stát učitelkou. Nechtěla jsem být učitelkou.
- **Proč jste se rozhodla stát učitelkou? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**
V podstatě to byla „z nouze cnost“. Na škole, kde jsem byla mi nabídli stipendium do Kanady. Tam jsem jela, pak jsem se vrátila, byly devadesátý léta a nikdo moc anglicky neuměl. Pozvali mě na jeden gympl, abych tam učila angličtinu. Chvilu jsem tam učila a potom jsem šla na mateřskou. Nikdy jsem se nechtěla vrátit do školy, ale víceméně s těmi dětmi je trochu komplikace, tak se mi nakonec hodilo se do školy vrátit. Nikdy nikdo u nás v rodině nebyl učitel, ani v mateřský školce.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získala pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**
Já jsem vystudovala htf obor religionistika, filosofie a teorie náboženství, ale byla tam možnost si přidat učitelství a já jsem při škole začala učit, tak jsem si to učitelství přidala, protože jsem si říkala, že se to může vždycky hodit. Pedagogickou kvalifikaci jsem tedy získala, tady na htf. S tou angličtinou to byla trochu komplikace, protože ta se jakoby neotvírala nikde mimo, takže já jsem si udělala CELTU, to je taková velká zkouška v Kanadě. Potom jsem si v Dublinu udělala TEFL, zkoušku, která mezinárodně opravňuje vyučovat angličtinu na celém světě.
- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**
V podstatě na VŠ jsem měla part-time joby.. Při vysoké škole jsem pracovala na soukromém gymnáziu, poté jsem odešla na státní gymnázium. Pak jsem byla na mateřský a mezitím jsem měla svoje jazykové kurzy a překládání. Po mateřský jsem nastoupila na nynější gymnázium na zkrácený úvazek, ale mám i svojí vlastní firmu na překládání a na tlumočení, dělám to tedy souběžně.
- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**
To byla „džungle“ a je to trochu pořád stejný, protože v podstatě vás na škole trochu připraví, teoreticky, ale s praxí to nemá nic moc společného. Nikdo vás nepřipraví na to, kolik dětí bude ve třídě, jak se budou chovat, co na ně funguje, co na ně nefunguje, takže to v podstatě bylo takový „porad' si sám“. A mám pocit, že noví mladí učitelé co sem přichází, to mají pořád stejný. Takže přechod do praxe, musím říct, byl tedy docela drsný. Mám pocit, že ten kdo vám na začátku pomáhá, je vždy kolega v kabinetě. Já jsem tam měla starší kolegyni, která nevystudovala angličtinu, ale učila ji, jako mnoho dalších a ona

měla nějaký figle a mně se některý líbila a zkusila jsem je, buďto fungovaly nebo nefungovaly.

- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvovala?**

Já jsem trochu bláznivá, já si myslím, že když se člověk nebude vzdělávat, že „zatupne“ a v tom učitelství to platí dvojnásob a ještě nemáte nad sebou bič, který by vás motivoval k tomu něco dělat, protože v podstatě, takovej průměrněj učitel si vystačí s tím, že tady bude tak nějak dělat si to svoje. Když jsem byla mladší tak jsem se hrozně moc snažila, já jsem učila i dějepis a zsv, to mi tou aprobací bylo daný. Účastnila jsem se dějepisných seminářů a byla jsem v Asociaci učitelů dějepisu a projezdila jsem celej svět tady s tou asociací. Dělali jsme i novy učebnice po revoluci a to mě trochu zůstalo a říkala jsem si co se v tom učitelství ještě dá, tak jsem si udělala manažerský studium v Národním institutu dalšího vzdělávání, říkala jsem si, že bych mohla být třeba ředitelkou, pak jsem docela dost usilovala o to, ale ve finále jsem si řekla, že se mi moc asi nechce, protože je to až moc papírování, nicméně paní ředitelka mi řekla jestli bych si udělala výchovnýho poradce, protože naše kolegyně už odcházela do důchodu. Tak jsem říkala, že jo a před dvouma rukama jsem do toho spadla a studovala jsem to dva roky na pedagogický fakultě a teď to tu vykonávám. Momentálně jsem se přihlásila na CPE, další kurz angličtiny, protože mi přišlo, že začínám hloupnout.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Určitě se změnily technologie, hlavně v tý angličtině, co se týká použití technologií, podpory vyučování pomocí moderních technologií, to šlo dopředu. Co mě chybí, když to vztáhnu na tu angličtinu, tak je to, že skupiny dětí na vyučování jazyku jsou moc početné. Učit ten jazyk v sedmnácti dětech, tak to potom asi těžko někdo může chtít po tom učiteli zázrak, i když je ten učitel skvělý. A co se týká ostatních předmětů, těch všeobecně vzdělávacích, na tom mě vadí, že na gymnáziích převládá frontální výuka, ale asi ten největší progres je v tom mediálním duchu.

- **Uvažovala jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Ano uvažuji o tom každý druhý týden. Mě baví ty děti, pracovat s nima mě fakt baví, ale otravuje mě to okolí, ani bych neřekla, že je to kvůli prestiži nebo neprestiži, někdo si stěžuje, že učitelé mají malý platy nebo nejsou dostatečně uznávaní, to mě asi až tak nepřijde nebo nevadí, prostě ta společnost je nějak nastavená. Vadí mi, ale občas „výmysly“ Ministerstva, přijde mi, že občas to k ničemu nevede a viz třeba ta inkluze, je to další papírování, pro ty děti to nemá žádný význam.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnila?**

Mám pocit, že bych měla zanechat na dětech nějakou stopu. Protože co se týká angličtiny, tak na střední škole je to pro ně většinou poslední šance, jak se ten jazyk trochu naučit. Většina z nich si neuvědomuje, že pokud nepojede do anglicky mluvící země, že už se třeba s tím jazykem úplně moc nesetká, ale všichni od něj vyžadují, že ho má umět. Takže pro mě ta filosofie není do nich „narvat“ co nejvíc, ale aby odešli ze školy a dovedli se tou angličtinou uplatnit, byť je to na úrovni středně pokročilých, tak aby se v tom jazyce neztratili, aby dokázali komunikovat, domluvit se, napsat si žádosti o

zaměstnání, napsat dopis, aby v tom jazyce dokázali fungovat, to s nima dělám hlavně v hodinách. Možná je to nízký cíl, ale teď jsou děti šikovní, tak ještě je mám snahu podporovat, aby si udělali nějaký certifikát nebo tak.. Takže moje filosofie se moc neměnila... Žáky se snažím obecně podporovat a být k nim přátelská.

- **Jak jste se dívala na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**

Velký rozdíl je před dětmi a po dětech. Já když jsem neměla vlastní děti, tak jsem neviděla jejich jiné problémy, někdy mi připadalo, že jsou líní, nemožní, zlobiví.. Dneska je dokážu více pochopit, na druhou stranu si myslím, že je zbytečně podceňujeme i v tom smyslu, že z nich ty chudáčky děláme, my jsme to neměli jednodušší, bylo to prostě jiné, ale když to člověk chce někam dotáhnout a nechce žít někde na Zanzibaru a lovit ryby, tak musí holt makat. To prostě tak je, a bohužel, že ta společnost je rychlejší a člověk musí trochu vystrčit lokty. Snažím se jim naznačit, že je to tady teď tak trochu jako zlatá klec, a člověk až vyjde, že to bude trochu tvrdý naražení. Vedu je k tomu, aby na sobě už tady makali a aby jim to nebylo jedno.

- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**

Úplně ne, můj sen je mít pěknou literární kavárnu, ale na druhou stranu, mi přijde škoda, když člověka učení baví, to opustit. Dokážu si představit, že bych zůstala třeba na poloviční úvazek, ale už neplánuju dokonce života učit. Trochu si myslím, že vyhořím a nejsem si jistá, jestli později budu mít dětem co dát...

Respondentka 4

1. Okruh - Základní informace

- Věk - 52
- Pohlaví - žena
- Délka pedagogické praxe – 30 let
- Vyučované předměty - Chemie

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodla stát učitelkou?**

Já jsem se rozhodla stát učitelkou na konci vysoké školy. Akorát po státních zkouškách. Původně jsem přemýšlela, že bych šla dělat něco jiného, ale to bych se musela zavázat tomu podniku, že bych tam odsud neodešla. Tak jsem zvolila tu druhou variantu. Vystudovala jsem VŠCHT a pak jsem si dodělala pedagogickou praxi.

- **Proč jste se rozhodla stát učitelkou? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**

Jednak jsem si říkala, že práce s dětmi je zajímavá a vždycky jsem chodila ráda do školy, přišlo mi to jako taková kreativní činnost, která by mě mohla naplňovat. Určitou roli také sehrála vidina delší dovolené o prázdninách a říkala jsem si, že kolektiv mladých není také na škodu. A v rodině mám různé pratety a tak, z rodu mé babičky, tam bylo dost učitelek, ale to mě k tomu nevedlo, neslučovala bych to s tím.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získala pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**

To jsem si dodělávala na nějakém Ústavu, teď si nemohu vzpomenout jak se to jmenovalo, bylo to dva roky po ukončení vysoké školy. Po VŠCHT, jsem dostala nabídku, že za rok mohu nastoupit na místo učitelky na gymnáziu, po jedné učitelce, která odcházela do důchodu, to jsem přijala. Tenkrát se ještě snažili zavádět do škol, takovou novou funkci na gymnáziu – laborant přírodovědných předmětů, tak jsem se domluvila s paní ředitelkou, že to budu dělat a hned po dvou týdnech v září si chemikářka zlomila nohu, takže jsem začala hned učit až do maturit a pak jsem se vrátila znova k té laborantce. Od nového roku jsem šla na mateřskou dovolenou a po mateřské jsem se vrátila na místo učitelky.

- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**

Já mám zkušenost jen pedagogickou a toho laboranta na gymnáziu, ale na to nebyla potřeba vysokoškolského vzdělání.

- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**

Bohužel jsem nikdy neměla žádného uvádějícího učitele, což by bylo určitě mnohem snazší. Spíš jsem čerpala z poměrně nedávných zkušeností, protože jsem přišla učit na gymnáziu, který jsem sama vystudovala, takže to byla pro mě z tohoto pohledu asi snazší situace. Na druhou stranu jsem tam byla ještě s několika mými bývalými kantory, což bylo trochu zavazující dostát něčemu o to spíš, i když kdo ví, možná to byly jen mé pocity, ale spíš jsem se snažila vybavovat práci mých kantorů z gymnázia, kteří tam už v tu dobu nebyly a

snažila jsem se z toho čerpat, ale musela jsem se probojovat sama. Někdy to bylo trochu náročný.

- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvovala?**

Snažím se využívat kurzy, které jsou nabízeny pro chemikáře, to je určitě pro mě zajímavá zkušenost, sdílet své zkušenosti a metodiky s ostatními učiteli z České republiky a někdy i ze zahraničí, je to pro mě i po té dlouhé praxi vždycky přínosem, dozvědět se jak to dělá někdo další, to mám moc ráda tyhle aktivity. Je to například Veletrh nápadů učitelů chemie, který organizuje Česká společnost chemická spolu s Přírodovědeckou fakultou a nově i VŠCHT.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Určitě jsme s kolegy udělali velkou změnu, když se zaváděly rámcové vzdělávací rámy a zaváděli jsme nový školní vzdělávací program, ale po deseti letech jsme ho zase upravovali, protože se třeba mění hodinové dotace, my jsme trochu redukovali hodinu před dvěma lety, takže i v závislosti na tom, co se týká toho našeho předmětu, byly nějaké menší změny. Samozřejmě se ten předmět učí jinak v 21. Století než v době kdy já jsem začínala pedagogickou praxi. Změnila se situace obecně co se týká chemie, biochemie, kdy se věda velmi rychle rozvíjí a je spousta nových zkušeností v přírodovědných oborech. Změnila se náplň toho předmětu, ale jinak si nějakou větší změnu neuvědomuju. V době změny totalitního školství na demokratické, to jsem v práci ještě nebyla.

- **Uvažovala jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Spíš možná o tom, že by mě zajímalo zkusit něco jiného, než práce ve školství, asi by mě oslovilo i zkusit s kolektivem jiných kantorů napsat nějakou moderní učebnici, ale možná to je utopie a asi si myslím, že na to už nezbyde čas, protože vnoučata dostanou přednost. Ale nebránila bych se, kdyby přišla nějaká jiná příležitost, ale školství by se mi opustit nechtělo.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnila?**

Přístup k výuce jsem určitě měnila, dřív jsem asi víc látku vykládala, dnes se snažím studenty více zapojit do hodiny. Myslím si, že nepoužívám příliš autoritativní způsob výuky. Snažím se spíš, aby se studenti snažili dívat kolem sebe a aby třeba z pokusů se snažili vyvozovat z praktických poznatků nějaké závěry. Na druhé straně to penzum látky, které máme my za úkol projít a díky tomu se snažíme připravit studenty, aby byli připraveni na přijímačky, tak se musíme poprat i s klasickou stránkou výuky. Mám ráda, když se studenti více zapojují do hodin, ale někdy nezbyvá nic jiného než odpřednášet klasickou formou učivo. Učím na gymnáziu, kde jsou vybraní studenti, mám ráda, když přichází se svými prezentacemi. Studenti tomu dodají úplně jiný rozměr a náboj. Ráda pozoruji i to, že studenti, kteří nejsou zaměřeni úplně přírodovědně, ale spíše humanitně, umějí vyhledávat informace a velmi hezky s nimi pracovat.

- **Jak jste se dívala na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**

Já se domnívám, že je v tom rozdíl hlavně generační, protože když jsem začala učit, tak mi bylo 22 let, učila jsem třeba i o tři roky mladší studenty, takže to v podstatě byli moji vrstevníci. Dnes mám takový možná nechci říct lidštější

přístup, nikdy jsem doufám nejednala nelidsky, ale už je to jiné. Hlavně ty děti jsou jiné, jiná generace, takoví počítačová „domorodci“, velmi temperamentní.

- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**

Pokud se moc nezmění podmínky k horšímu pro mě osobně, tak bych na gymnáziu ráda zůstala.

Chtěla bych zkusit nějaké změny, třeba právě napsat nějakou pěknou a praktickou příručku, středoškolskou příručku. Mně by se líbila nějaké hezká moderní učebnice, doplněná obrázky, odkazy na dobré zdroje, já mám za těch let informací spoustu. Mě to napadlo hlavně v době, kdy jsem potkala moji bývalou studentku, která mi řekla, že studuje knižní grafiku. Představovala bych si to ze začátku tak, že by to byl možná jen menší projekt pro naši školu, videozáznamy studentů při pokusech atd.. Ale je to vše zatím v mé hlavě a asi to tam i zůstane...

Respondentka 5

1. Okruh - Základní informace

- Věk – 51 let
- Pohlaví - žena
- Délka pedagogické praxe
- Vyučované předměty - odborné předměty, týkající se gastronomie

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodla stát učitelkou?**

Dá se říct, to, že jsem učitelka, si uvědomuju až teď ve svém věku, ze začátku to byla víceméně náhoda. Já jsem odborné předměty neučila, dělala jsem mistra odborného výcviku, zhruba deset let, od svých zhruba třiatřiceti do svých třiatřiceti a pak se začal v 90. letech otvírat obor rodinné školy, tam jsem učila odborné předměty jako je vaření, stolování atd. a od té doby to dělám, takže to byla víceméně náhoda. Já mám hotelovou školu, ale kvůli rodině to nešlo, tak z toho důvodu jsem pak volila tuto pedagogickou dráhu, kvůli víkendům, prázdninám, v gastronomii se pracuje povětšinou i o víkendech.

- **Proč jste se rozhodl/a stát učitelkou? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**

Byla to zase víceméně náhoda. Já jsem po maturitě po hotelové škole dělala v lázních gastronomii, pak jsem byla na mateřské, a když jsem se vracela z mateřské, tak jsem dělala v obchodě prodavačku a tam kousek od potravin bylo učiliště a s vedoucí učiliště jsme si padly do oka a nabídla mi profesi té mistrové a následně pak učení, byla to taková náhoda. V rodině žádné učitele nemáme.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získala pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**

Dodělávala jsem si ji při zaměstnání, protože jsem měla jen střední školu, tak jsem si dodělávala pedagogické minimum dálkově a následně potom mám bakaláře, toho jsem si dodělávala až ve 48 letech, ředitelka školy to po mně chtěla. Takže mám střední hotelové vzdělání s maturitou a pak bakalářské studium v oblasti vyučování odborných předmětů a pedagogické minimum.

- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**

Nejprve jsem dělala servírku, potom kuchařku v kuchyni, pak chvíli prodavačku a následně učitelku odborného výcviku a poté až odborných předmětů.

- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**

Tím, že jsem dělala učitelku odborného výcviku, tak jsem byla ve spojení jak se školou tak s odbornými pracovišti, což bylo zajímavé. A začínala jsem v době, kdy mi bylo 23 let, tak jsem měla ještě blízko k mladým lidem. My jsme nejprve bydleli na Moravě, takže jsem byla v Luhačovicích, to bylo těch 20 let praxe a teď jsem osmým rokem tady v Praze, takže můžu posoudit rozdíly mezi dětmi na Moravě a v Praze. Luhačovice jsou lázeňské město, takže ty děti byly více městské, ale potom jsem učila dva roky na venkovské škole, tam děti byly více upřímnější, byli zvyklé více pracovat doma. Když

jsme přišli do Prahy, tak člověk poznal jiné postoje, jiné hodnoty. Teď učím na soukromé výběrové škole, tam děti mají jiný žebříček hodnot než třeba na té Moravě.

- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvovala?**

Vzhledem k tomu, že učím odborné předměty a tím, že se teorie hodně odlišuje od praxe, tím, že technologie jdou hodně dopředu, o to víc navštěvuji různé kurzy. Pravidelně docházím do kulinářského umění tady v Praze a na Moravě jsem navštěvovala taky různé kurzy, kuchařské a stolovací. V odborných předmětech bohužel nejsou učebnice, které by šly stejně rychle. Vydávání učebnic je velmi nákladné, takže je mnohem lepší, konzultovat různé věci s těmi, kteří se tím oborem zabývají. Je potřeba pořád si ty informace doplňovat.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Přijde mi, že učitelská profese není tak vážená jako byla dříve. Nevím čím je to způsobené, ale zase je to dítě od dítěte, rodina od rodiny. Člověk se setkává s tím, že děti by chtěly být více kamarádi a neberou učitele jako přirozenou autoritu. Myslím si, že není dobře, že se dělají školní vzdělávací programy pro každou školu zvlášť, protože když pak děti přecházejí ze školy na školu, tak mají potom problémy a taky mám pocit, že na základních školách mají děti volno, neumí pořádně počítat, to potom vidíte na té střední škole, oni znají vzorečky, ale neumějí je použít. V našem oboru je potřebná logická matematika, když se dítě podívá na restauraci, tak už musí vidět, že je tam pět stolů po čtyřech, musí vědět kolik je tam míst a ne aby počítal každý zvlášť, chybí jim ta představivost. Málo i čtou a mají malou slovní zásobu, to si myslím, že jde oproti dřívějšímu hodně dolů.

- **Uvažovala jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Uvažovala spíše nuceně, protože to, že jsme odcházeli z Moravy bylo tím, že jsem tam ztratila místo, v tu chvíli jsem začala uvažovat o tom, že už se do školství nevrátím, že už asi místo nenajdu, ale tady v Praze, úplně náhodně se mi podařilo sehnat práci ve školství. Přišly mi tři nabídky a já si vybrala tu, která pro mě byla nejatraktivnější a jsem moc ráda, že v ní jsem. Určitě to není kvůli finančnímu ohodnocení, protože to je tedy taky hodně nízké, když si uvědomíme, že učitelé jsou vysokoškolsky vzdělaní a nemají průměrný plat.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnila?**

Hodně jsem změnila přístup, dříve všechno bylo jednotné, učilo se podle státních osnov a podle učebnic. Dnes je to jiné, učím převážně formou prezentací, které si připravuju na každou hodinu a zadávám za úkol studentům prezentace udělat, takže se snažím žáky do hodiny zapojovat. Studenti mají povinné praxe, takže jsou na praxích více než já, tak snažím o to, aby měli vždy nějaký výstup z té praxe. Taky zavádím hodnocení studentů studenty. Vždy nějakého žáka zkuším u tabule a jiný žák ho má za úkol hodnotit, tak aby je to bavilo. No jinak se považují spíše za učitele, který od žáků vyžaduje respekt, ale myslím, že se mnou žáci můžou v klidu komunikovat.

- **Jak jste se dívala na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**
Já jsem se musela hodně změnit a dívat se na ně jinak. Dnes jsou žáci schopnější rychleji získat informace na internetu než já. Prezentace jsou schopni také udělat lépe než já, vzděláváme se dnes vzájemně. Učím stejný předmět ve třech třídách a přístup žáků je v každé třídě jiný, člověk musí vycházet z toho jaké to v té třídě je. Děti umí dnes lépe vyhledat informace, ale neumí je zpracovat, předtím více braly informace od nás, sice neměly možnost informaci získat.
- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**
Já už mám jeden velký cíl a to je penze. Přece jenom jsem už unavená, a v nejlepším je dobré přestat. Už bych jedině někde chtěla učit formou přednášek, ale mít celý rozvrh, to už by nebylo přínosem ani pro děti ani pro mě.

Respondent 6

1. Okruh - Základní informace

- Věk - 40 let
- Pohlaví - muž
- Délka pedagogické praxe – 19 let
- Vyučované předměty – Angličtina, dříve také zeměpis

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodl stát učitelem?**
Asi ve čtvrtém ročníku na střední škole, na gymnáziu.
- **Proč jste se rozhodl stát učitelem? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**

To můžu říct rovnou, zůstalo to nakonec asi v rodině, jak maminka, tak strýc s tetou jsou učitelé. Původně jsem chtěl být buď doktorem, nebo jsem chtěl studovat biologii. Nakonec jsem se rozhodl studovat na učitele a k tomu ještě cestovní ruch, a tak se i stalo.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získal pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**
V podstatě jsem nejdříve studoval v Ústí zeměpis a dějepis pro základní školy, potom jsem si chtěl dodělat angličtinu, to jsem chtěla hlavně učit. Dodělal jsem si jí v Plzni a potom v Brně na pedagogické univerzitě.
- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**
Moje první práce nebo spíše brigáda, byl průvodce na hradě, to jsme ještě bydleli na Šumavě, to jsem dělal v sezóně i mimo sezónu. Potom při těch dvou školách co jsem studoval, jsem ve 20 letech začal už učit a potom o prázdninách jsem zase dělal na hradě, takže trochu s tím cestovním ruchem. Potom jsem učil na dvou základních školách, ale zjistil jsem, že to není úplně pro mě. Tak jsem přestoupil na střední školu, kde už jsem čtrnáctým rokem. Ještě jsem učil na jazykové škole a dodnes dávám soukromé hodiny.
- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**
Začínal jsem učit na škole, kde učila moje maminka, ta mi relativně pomohla, dá se říct. Já jsem byl docela zapálený, tak jsem po žácích ze začátku chtěl příliš mnoho a ostatní kolegové mě usměrňovali. Ještě možná bych řekl i to, že každý si myslí, že inspekce je špatná, ale první inspektor, který mi přišel do třídy, kde jsem byl žáky jako mladý učitel docela zkoušen, tak mi tento inspektor poradil a byl výbornej. Takže rada inspektora mi na začátku dost pomohla. Což si myslím, že běžně nebývá.
- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvoval?**
Jednak, ještě další pedagogické semináře, protože každý žák je jiný a myslím si, že na pedagogické fakultě to kurikulum nemají úplně dobře nastavené i samy učitelé psychologie s tím souhlasili, říkali, že se na škole učíme příliš mnoho teoretických informací, místo toho abychom měli aplikovanou psychologii. To znamená, že jsme potom byli vysláni na různé semináře, hlavně toho co se týče práce s dyslektiky. Ještě další věc, v angličtině,

angličtina je velmi dobře zásobena učebnicemi a kurzama. V České republice jsem byl párkrát na delším soustředění a navštěvuji konference a semináře. Já jsem byl už třikrát na čtrnáct dní na zahraničním semináři přes projekt Comenius.

- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Zásadní změna je to, že se v podstatě zrušily osnovy a musely se dělat školní vzdělávací programy, což si vytváří škola sama. Je to do určité míry pozitivní a do určité míry negativní, protože to každá škola má jinak a potom přecházení ze školy na školu není úplně snadné. Jinak možná malinko ztráta prestiže, nebo spíše určitého pohledu na učitele a postoj rodičů ke škole a jak spolupracovat s učitelem, vztah rodič-dítě-učitel, tam je to malinko horší.

- **Uvažoval jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Uvažoval. Jednak kvůli penězům v určitém stádiu a jednak kvůli tomu, že mám ještě cestovní ruch, tak jsem si říkal, že kvůli penězům a kvůli pedagogické krizi půjdu za cestovním ruchem. Nakonec jsem to ale neudělal a zůstal u učitelské profese, protože mě naplňuje.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaší filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnil?**

Asi jsem spíše kamarádský učitel než autoritativní. V poslední době jsem také maličko slevil, nejsem tak náročný na žáky. Dnes už umím lépe odhadnout žáky. Co se týká toho, jak vedu hodinu, tak v angličtině je to různý. Jedeme se žáky asi hlavně podle učebnice, snažím se s nimi komunikovat, povídat si s nimi hlavně v angličtině, aby si procvičili jazyk.

- **Jak jste se díval na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**

Možná obecně, ohledně této školy, dříve sem chodili lepší žáci, nebylo tolik míst na gymnáziích, dnes už je to jiné. Jsem také více tolerantní. Výrazně se pohled ale nezměnil.

- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**

Neplánuju žádnou změnu. Jsem celkem spokojený, takže není proč přemýšlet o nějaké výrazné změně.

Respondent 7

1. Okruh - Základní informace

- Věk - 52
- Pohlaví
- Délka pedagogické praxe – 18 let
- Vyučované předměty – odborné knihkupecké předměty – dějiny knižní kultury, ekonomika a provoz knihkupectví, knihovnictví, informační systémy a úvod do médií, nakladatelství

2. Okruh - Výběr povolání

- **Kdy jste se rozhodl stát učitelem?**
To bylo těsně předtím než jsem šel učit, protože mi zavolali z mé bývalé střední školy, jestli bych to nechtěl zkusit, tak jsem to zkusil, nejdřív jsem učil dvě hodiny týdně a postupně jsem si udělal plný úvazek.
- **Proč jste se rozhodl stát učitelem? Co Vás vedlo k tomuto rozhodnutí? (Rodinná tradice v povolání, prestiž povolání...)**
Tak nevím, prostě to přišlo a řekl jsem si, že to zkusím a začalo mě to bavit.

3. Okruh – Kariérní dráha

- **Jak jste získal pedagogickou kvalifikaci? Jaké další vzdělání máte?**
Já nemám pedagogickou kvalifikaci...Já mám střední knihkupeckou školu a potom filosofickou fakultu obor knihovnictví, takže mám ukončené vysokoškolské vzdělání a není moc lidí, který by tento obor učilo.. A protože učím ty odborné předměty, oni by za mě museli sehnat náhradu, což by pro ně bylo těžký, protože málokdo má tuhle odbornost. Jsem takový samouk, nastudoval jsem si spoustu knížek z pedagogiky.
- **Popište, Vaše pracovní zkušenosti (stručněji)**
Pořád se pohybuju okolo knížek, to znamená, že jsem dělal vedoucího knihkupectví, měl jsem vlastní nakladatelství, distribuci, dnes dělám barmana v literární kavárně a zároveň jsem spolumajitel. Vždy jsem při tom učil. Mám to rozdělený na třetiny. Učím na dvou školách. Na jedny škole mám osm hodin, na druhý devět hodin plus práce v kavárně. Knihkupecká škola, na které učím je v Praze a potom ta druhá je střední škola obchodu a řemesel a ta je v Táboře, takže přejíždím mezi Prahou a Tábořem. Bydlím v jižních Čechách.
- **Popište, jak vypadal počátek Vaší pedagogické dráhy (Kdo Vám pomáhal? Byl to obtížný začátek...?)**
Když si na to vzpomenu, tak se stydím ještě dnes. Moc jsem nevěděl jak to mám dělat a asi to bylo tragický. Nikdo mi moc nepomáhal, musel jsem si na to přijít sám. Jak navázat kontakt, jak zapojit žáky do hodiny atd.. Přišel jsem si na to postupně sám. Samozřejmě mi občas kolegové něco poradili, ale byly to jen takové střípky.
- **Popište prosím Váš další profesní rozvoj v učitelské profesi... Jaké kurzy jste navštěvoval?**
Udělal jsem si maturitního komisaře, pak mám instruktorské a záchranářské kurzy, jezdím se žáky na lyžařský kurz.
- **Jaké změny ve školství nastaly během Vaší praxe?**

Co se týká kariérního řádu, tak tam se neděje vůbec nic, učitel má peníze ne podle toho jak je dobrý, ale podle toho jak učí dlouho. Co se týká vybavení škol, tak to je změna velká. Týká se to hlavně technologií, ty mi moc pomáhají. Děláním prezentací, můžu jim promítat videa, mám tam interaktivní tabuli. Hodně využívám technologie. Jinak změna švp si myslím, že pomohla. My jsme si to sami připravovali jak rvp i švp, protože jsme ojedinelej obor.

- **Uvažoval jste někdy o odchodu ze svého povolání?**

Někdy jsem o tom uvažoval, ale pořád mě to baví, nedokážu si, ale představit, že bych jenom učil a neměl vedle kavárnu.

4. Okruh – profesní vývoj

- **Můžete mi popsat Vaši filosofii (přístup) vyučování? Jak jste ji v průběhu Vaší praxe změnil?**

Základ je, že musí bejt pořádek. V tomhle mi poradil můj bratr, protože je taky učitel, říkal, že musím nejdříve utáhnout šrouby a potom je povolít, ne obráceně. Zjistil jsem, že děti mají rádi, když je ve třídě pořádek, když je ten učitel přísnější, ale zároveň komunikativní a dobrý vztah. Mít tam absolutní pořádek a zároveň dobrý vztah. Tím, že se posunuli technologie vpřed, tak oproti dřívějšímu, v hodinách využívám hojně prezentací, interaktivní tabule atd...Chci, aby se žáci zapojovali do hodiny... Přístup když už jsem si ho našel, výrazně jsem ho nezměnil.

- **Jak jste se díval na žáky předtím a jak se na ně díváte dnes?**

Nevnímám moc rozdíl, ale snažím se na ně dívat ušlechtlejším způsobem. Na střední škole, většinou žáci ví, proč tam šli, a co tam dělají. S přístupem žáků jsem celkem spokojený.

- **Máte nějaké cíle do budoucna? Plánujete zůstat u svého povolání?**

Zatím asi ne, plánuju zůstat u svých povolání.